Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 18 ДЕКАБРЬ, 1984 ШУ. ◆ № 151 (7029). ◆ Мах 3 кеп.

КПСС обкоме дийцачул тIехьагIа

ДИСЦИПЛИНА — ТОЛАМА ЛАРД

Дукха хе йоццаш КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюрос ладийгIад социалистически къахьегама дисциплина дIахо чIагIъяра бечу балхе хьажъелла ячу Грозненски ремонтно-механически заводе партийни бюро отчетага.

Цу дешах лаьца тIейийцаче соцам тIа белгалдаьккхад партийни, профсоюзни, комсомольски организацешна а администраце а хьалхашна латта декхараш кхочушдаре тIеберзабала белгала организаторски политически болх бьлга.

Бахьа балхе боеггIача тайпара мах а бел. КПСС обкома бюрос завода партийни бюро, боахама кулгалхой уйла тIеерзайир ухказа доша кхочамбоацараш, уж йоццача хана дIадохинга хьадийхар.

Белгалдаьха кхочамбоацараш дIадахара партийни организаце, администраце дечох, де лардIачох дуьц завода партбюро секретара Б. А. ИВАНОВА.

Социалистически къахьегама дисциплина чIоагIъелга, къахьегама овсарле лаккъелга тхо завода партбюрос хадданза теркаме лоаттаду. Социалистически къахьегама дисциплина чIоагIъяра бу болх тоабарех долча КПСС ЦК а цу хьакъехьа долча КПСС Нохч-ГIалгIай обкоме пленума а соцамаша дIадехар кхочашделга дийцад завода коллектива ерригача звеньяшка, участкашка.

ЧIоаггIа критика ьйй балха гIа кхочамбоацараш долча структурни подразделенешта, инженерно-техническии болхлошта, къаьст-къаьста болча коммунисташта, болхлошта. Къахьегама а производственни а дисциплина чIоагIъяра мероприятеш отта а я, коллективни договора юкъейихьей. Дерригa а тIаласта де пачхьалкхен планаш кхоачашъяра, дIадодар 0,5 процент лох а дош, къахьегама овсарле цхьа процент лакхъяра. Цу тIа тха белгала ьттув а беьнаб.

Карарча шера 10 бетта 100,5 процент арахийцай оаха товарни продукци, 101,3 процент кхоачашъяьй продукци маьхала яккхара план, планагIа лаьрхIе хинначул 1,5 процент лакхъеннай къахьегама овсарле, 2,6 процент кIезигагIа де продукци арахецаш дIадезийтар.

Парторганизаце къаьстта чIоагIа терко ю договорни декхараш кхоачашдаре. Постоянаш ярах лаьца партийни бюро ладийгIад директора заместителаша А. М. Петренкос, В. Н. Лукменова яьча отчеташка.

Партийни организаце дечах баркат даьннад. Постоянаш ара 10 бетта план йиэза кхочашъяьй оаха. ДIахо йодача хана а из болх мел ца балийта дега да тхо.

Къахьегама а быта а хьалхо тоадарца. Цу гIуллакха оаха алхе 1983 шера дIадахийтар 96 эзар сом. Яля эзар квадратни метр йола нах чубаха фусамаш, бытови помещенеш, кхьдола гIирсаш хьалдаьд.

ТIадоагIача шера хьалъяьргья 410 моттиг йола общежити. ДIахо йодача хана 120 квартира йола цIа хьалде лерзI. 1979 шера тха заводе балха баьхкача наьха квартираш хьалэца дукха ва йисаяц. Уж ба тахан ергIагIа хьалза леттараш.

Болх вIаштIехьбаьккхара, цох боеггIа мах балара, къахьегама дикагIйола формаш юкъейоалаяра белгала теркам тIалоаттабу партийни бюрос. Бригадин хьисапе къахьегам вIаштIехьбаьккхара даьчок лаьца профсоюзни комитето яьча отчетага ладийгIад оаха. Тахан бригадин хьисапе къахьегаш ба заводе болча болхлоех акаш соаггIа бераш.

Завода коллективо цхьадола толамаш даьхадела а, але йиш яц тха балха тIа кхочамбоацараш дац, де мел дезар дьа даьннад, аьниа. Хов тхона юкъ-юкъе чакхйоалача кампанеша гIулакх тоадергдоацилта, де дезар кьалхадоехаш, пропагандистски болх тоаба безилга.

Партийни бюрос хадданза гарнам лоаттабу кадрей бахкгоклам айбера, организованности порядоки чIоагIъяра. Цехов партийни организацешка, партбюро заседанешка нестаста ладугIаргда цу гIулакха коммунисташе — кулгалхоша беча баллах йоача отчеташка. Масала, укх деношка ладугIа оттаьй директора заместитела А. Петренко отчет.

Заводо арахецача продукце дикал тоаяра партбюрос тахан беш бола болх тоъам болаш бац, аьнна зег тхона. ДIахо йодача хана цу дешах духьагIа йоакхо ергьа оаха.

Партийни организаце дика хьатаду къахьегама дисциплина чIоагIъелга партийно-политически, организаторски, идеологически болх тоабарца айхха дувзаденна долга. Бракоделашкара, прогульщикашкара, талмастта болх бечаргера доаггIар цIенхашта хьадийхача шеко а йоацаш тоаяу коллективера морально-психологически климат.

Социалистически яхье итогаш еча хана эггара хьалха хьож тхо структурни подразделеней къахьегама дисциплина миштa хиннай. Хадданза терко еча дешаех да укх тайпара дараш: прогулаш а йоацаш балха кьаьхар, корта бохабеш дола маларaш ца мелар, общественни порядок, кхерамзален техника тела ца яр, дукха а кхыдараш.

Заводе хIара бетте чекхдоах цаI дола политди. Лектораша участкашка, цехашка, бригадашка шоеш къамеьл деш дуьц къахьегама а производственни а дисциплина чIоагIъярах.

ЦIенхашта болх бу оаха кагирхоща. Даймоах тешама лораба аьле хьехар а дий, эскаре баха накъабоах оаша кагирхой, мах бола соаггIаташ лу царна. Эскаре гIулакх деча хана хадац цар заводацара бувзам. Уж бола баь хиннача коллективера накъахташ кхухьийт, предприятера гIулакхаш довзийт. ДукхагIча даьккъе эскаре гIулакх даь баьлча шоаш хиннеча юха ух кагирхой. Иштта дукха хе йоаццаш тхо долча балха баьхкаб С. Комаров, А. Волков, А. Богацкий, кхыбараш.

Дисциплине чIоагIъелга дувзаденна да болх беча наьха участкашка коммунисташ балха тIа дIанийсбалга бокха лоархIам болаш да. Цхьабакъда, яьча анализо хьакьокх укхаза дукха кхочамбоацараш долга. ЧIоагIъе езаш да тхо юкъера звено, специалисташта юкъе дукхагIа хилийта беза коммунисташ. Из хе а хоьаш, производстве партийни вликани чIоагIъяре хоадем болаш гIуллакхаш деш да тхо хIана.

Партийни балха тIа лоархIамегIа долчох цаI да тIанийду соцамаш кхоачашдара хадданза тIахьожам лоаттабелга. Из болх а тоабе безаш да тхо. Эггара хьалха оаха де дезачоц да, хала балхаш деш йолча кузнечно-прессови резино-технически изделейи участкашка реконструкци а я, механизаци яр дувцаш тIанийца соцам кхоачашбелга Iалашдар. Укхаза робототехника а Iилман-технически прогресса а кераг1даьнар юкъедоалийта дега да тхо.

Кастта дIадоладургда пятилетка тIехьяра шу. ХIана завода коллектива беррига а болх тIаласта ба пятилетка заданеш толаме кхочаш а ещ, къахьегама соаггIанаща Котелон 40 шу дизара а хургйоача КПСС XXVII съезда а накъадехара.

ВIальтий лелаешдара балхаш шоай хайпахьей дикеи чакхдахара юртбоахаца техника тоеш боахк Назрановски района «Сельхозтехника» болхлой.

Карарча шера йиъагIча квартале бархI трактор тоае езаш ба уж. 10 декабрь хьатIаьстташ пхи трактор йисте а яьккха кийчоя линейна тIа дIаоттаьй, хIьта укх деношка тоаьла яргIйохаш яхкьы пиъ трактор а. Толаме кхоачашъю комбайнаш тоаяра план а.

Царел совгIа «Сельхозтехника» болхлоша тоаю тракторий, комбайний, кхычa юртбоахама машиний чоалхане агрегаташ узлаш. Уж тоаяра йола задани а толаме кхоачашъю цар.

Иштта тоаль агрегаташ йола обменни пункт цига хиларах районерча совхозий аьттув боал шоай схараш цига дIа а телаш кийча ярaш хьа а кхухьаш шоай тракторaш, комбайнаш хаьал хьалха тоаль яха.

СУРТА ТIА: «Сельхозтехника» Назрановски РПО болхлой (аьрдехьара аьттехьа) Х. Пугоев, Ю. Гандалоев, Т. Плиев аргIанара комбайн тоаеш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

Кхоьча материалий чотагIа

КХОАНЕН ЙОАКХО ЕШ

Дика за яр балха ди дIадоладала. Цхьабаьнда, коммуниста А. Федоренко бригадера нах бытовка чу спецовкаш, тIайийка, шоай тхьамала дувначуга лаьрххIа ладувгIаш бар. Цар цхьа дош тувла ца долийташ — терикме эцар Александра дувцар. ХIаьта дувцаш хинна дош чIоагIа лоархIам болаш долга кхетале хала дацар нахага хьежача.

Деша корта материалий, бийдала кхом бара тIехьа цу бригадерча наха малагIа къовсам лоаттабу, малагIа лакъе да йокха йоацача токарий бригадо еррига завода экономика айяра юкъе хьош дар, яхача дошах латтар, сатийна дора бригадира къамаьл, баьнда до оалаш дола хIара дош нийсен доагIаш дар. Материальни ресурсаш кхоара тIехьа лоаттабеш бола къовсам бригаде эсала лел, йолхар Федоренкос. Ше йисте воалаш цо аьлар:

— Вайх хIарале шема барра кхетабе беза дувцача гIулакха лоархIам. Тахан дика болх барах доалаш дац гIулакх. Дика болх беш санна кхоми хьурмати де деза бийдала, материалий, кхьйолча ресурсий.

Цу тайпара къамаьа хилар хIанача цхьа бутт соаггIа хьалха Грозненча «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода А. Федоренкос кулгалдеча токарий бригаде.

ХIаьта биззача ноябрь бетта кхоьчий резешй чотагIа болх а бир. МоллагIча товара а дика хов из мел лоархIам болаш хIама ва. Духхьал цу цхьан бетта бригадо предприятена баь пайда ба шишьи ахи эзар сома маьха. ТIаккха цу юкъа пар кхоль бийдал, электроэнерги дIалаьрхIача из хул иттех эзар сома маьха.

Цу бархI сагах латтача бригаде къа мел хьегар йокха балха опыт йолаш нах ба. ХIаране шиш тамагIа ва. Бригадерча наха хьаль оатхал тIахьожам боацаш дIаац завода ОТК.

Бригаде кхоъ коммунист ва. ХIаьта коллективе мел вар общественни декхараш кхоачашдеш а ва.

Иштта, бригада член токарь Р. Хайрулин цеховой парторганизаце секретарь ва, Семигулов — бригада профгруппорг. Белоусов — цеха халкъа тIахьожама группа член.

Шоай рационализатораш а ба бригаде. Дукха ха йоаццаш цар П-133 яхача подъемника лаьрхIа керда модель хьайир. ХIаьта цо предприятена баь экономически пайда 7 эзар сом ба.

Бригаде бокха теркам тIабохийт къахьегам аттача баккхара. оатхалаш хьасча хала металл кIезигагIа дIадахийтара.

Шу дIадолалуш керда социалистически декхараш тIаэцача хана Федоренко бригадо дош деннадар цхьайтталагIа пятилетка диъ шера кхоачашъергья, аьнна. Ший дош цо толаммца кхоачашдергдаларах шеко а яц. ХIана аьнча, тахан бригада коллектив къахьегаш я 1985 шера декабрь бетта тIехьарча деной чотагIа. ХIаьта диъ шера декхар бригадо кхоачашдаьд укх шера 13 мае. Цхьайтта бетта план 29 сентябре.

Массеки бутт ба бригада Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара йолча къахьегама вахте этта. Цо хIанзале цхьан дийнахьа болх бань даьккха ахча дIадахийтад Маршара фонде.

Ерригача завода коллектива хьокхам хинна дIаэттача цу бригадо. укх шера цхьа бутт дIабахийтабац социалистически яхье хьалхара моттиг ца йоаккхаш.

Даьхено лаьтта мах баьб А. Федоренко хьалхалча къахьегама. Цунна еннай Къахьегама Сийлен шоллагIчен кхоалагIчен степена орденаш. Керда толаммаш дахара новкъостий оарцагIа бахоеш, диначa дас санна шийца къахьегача наьха йоакхо еш хиларца вовз из ерригача завода коллективана.

...Балха ди чакхдаьннад, баьнда, цIабеха саха бац Федоренко бригадера нах. Кхоана де дезача балха хьакъехьа дагабувлаш, диза дисар тохнаш ба уж.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

ГIУЛАКХАХ ДОГ ЛАЗАШ ХИЛЧА

Коллективни подрядагIа болх беш я укх шера Наурски района «Калиновский» яхача комсаш лелаеча совхоза шурий ферма коллектив. Къахьегам цу хьисапе вIаштIехьбаьккхачул тIехагIа хоалуш лаьхбеннаб хIара хьайбаш лелаедуш балхацара безам а бехктокхам а. Цу гIулакхага хьежжа дикка дегIаеннй доахангара йоакхха продукци. Цхьайтта бетта хIара кхоабача IаттагIара 3008 килограмм шура яьккхай укхаза. Из я соахка яьккхачул 577 килограмм дукхагIа. Шура иштта алсамъяьккхаро карагIдалийтар Даьхенна из дIаллара укх шера план 1 декабрь хьатIанхоачаш кхоачашъе.

Хьайбаш леладерашта юкъе яьржача яхье хьалха ба дарьрхаш Газиева Малихат, Ничиева Зура. Тагирова Маржан, скотникаш Исаев Хьамид, Завацкий Юрий, Умардебиров Мохьмад, Iалсий леладер Алиева Асет. Цар хьинаре баьча балхо вIаштIехьалийтар ферма коллективана хьалхаииа лаьтта декхараш хаьал хьалха кхоачашде.

Дика кийчо яьй доахан Iангара дахара а. Кхоачам боллаш Iалашдаьд укх шера доакъар. Из дерриг ферме хьатIа а дена дIаоттадаьд. Хадданза болх беш я доакъар кийчду кормоцех а. Цхьацца компоненташ етташ хьаьвдена кийчдаьчул тIехьагIа мара доахана хьалхашка диллац гIожа доакъар.

Х. МАГОМЕТОВ.

К. У. ЧЕРНЕНКО К. МИЯМОТОЦА ВIАШАГIКХЕТАР

17 декабре КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела К. У. Черненко вIашагIкхетар хилар Япони Компарте ЦК председателаца К. Миямотоца. КПСС-ен КПЯ-н делегацей хиннача переговорий итогаш бийцар. Шинна а оагIорахьара хьакхайкадир уж переговораш толаме чакхъялара шоаш раьза хилар. Къоабалъяьй делегацеша цхьана кийчъяь, кератехa арайоаккхаргйолаш йола заявлени.

К. У. Черненкоси К. Миямотоси хьакхайкадир КПСС-он Япони Компартен цхьана леладу гIулакхаш дIахо бераште дегIаухаргдолгах шоаш дог тийша хилар.

Новкъостий хьалашка чакхдаьнна вIашагIкхетар долча хана цига дакъа лоацаш бар советски оагIонгахьара КПСС ЦК Политбюро членала кандидат, КПСС ЦК секретарь Б. Н. Пономарев, КПСС ЦК членаш А. М. Александрови В. В. Загладини, японски оагIонгахьара КПЯ ЦК секретариата председатель М. Канэко, КПЯ ЦК Президиума массазарча бюро член Х. Татики.

(ТАСС).

КПСС ОБКОМЕ

КПСС обкома бюрос ший аргIанарча заседане дийцад «1985 шера кхоьча материалаща, бийдалца, йоагочa хIаманца балха шин дийнахьчул кIезигагIа боацаш болх бе аьна парте баь тIахьехам хьаллаьцача СССР 50 шу дизара цIерагIча химзавода, «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене, «Оргтехника» объединене, Грозненски локомотивни депо коллективай инициативах» дола дош.

ТIанийцача соцам тIа белгалдоакх, 1985 шера экономически социальни дегIаяра планаш кхоачашъярахи цхьайтталагIа пятилетка толаме чакхъяккхарахи долча декхарашца цхьана материальни ресурсаш кхоира дешашта а къаьстта уйла тIаахийтача КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста К. У. Черненкос 1984 шера 15 ноябре КПСС ЦК Политбюро заседане даь къамал республика къахьегама коллективашка, беррига мехка а санна, дег тIара къоабаллаь хьаллаьцан цо къахьегама хьинар корда айдаьи хилар.

ЛоарзагIа ца йоахаш хьалхале лелаяран кхоачашъяран новкъоста К. У. Черненко рекомендацеи тIа а эцаш, КПСС XXVII съезда яха ма йоаггIара накъаяхар духьа социалистически яхье юкъе а яха, СССР 50 шу дизара цIерагIча химзавода коллективо декхар тIайийцад 1985 шера технологически процессаш дIахо эргайоахаш тоаяра, зехьа йоаш йола бийдал, материалаш, йоаго-энергетически ресурсаш кхоира. Двигателаша машинаш энерги кIезигагIа йоаеранца хувцара, нормагIа дIаухийтар дикагIа ларкIара, иолагIа йоагIоча энергоресурсех пайда эцара чотагIа 2500 тонн мехкдаьтта химически бийдал, 1,5 миллион киловатт-сахьат электроэнерги, 16 эзар гигакалори йовхал, 1100 тонн условни йоаго хIама кхос. Кхоьча ресурсий чотагIа арахецаргья 700 эзар сома маьха продукци.

«Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене коллективо шийна хьалхашка декхар оттадаьд 22,5 эзар сома маьха материальни ресурсаш 600 эзар киловатт-сахьат электроэнергин кхое а цун чотагIа планал совгIа 17,2 эзар тонн мехкдаьтта даккха а.

ТIанийца декхараш кхоачашдаро предприятешка йиш хулийтаргья 1985 шера кхоьча материальнии йоагоча энергетически ресурсашца шин дийнахьчул кIезигагIа ца беш болх бе.

ХIамай кхом баран хьурмат даран, материальни ресурсаш хам беш лелаяра тIехьа болам боаржабаьча хьалха латтача коллективай инициатива — бокха политически сакхетам, къахьегама хьинар. 1985 шерарен дIарчача пятилеткан планаш тешшаме кхоачашъяра хьакъехьа КПСС ЦК Политбюрос аь решени чакхъякха патриотически уйла хилара дола къаьгга тешал.

КПСС обкома бюрос къоабалъяьй 1985 шера продукци хьалрга дIадодар кIезигдара, нормал совгIа лоаттаю запасаш, хьахулаш хIама доацаш дIаухийтар кIезигдара, бригадашкен балха моттигашкен хIаране а коллективо а кхом бара счеташ юкъеяхьара чотагIа кхоьча материалаща, бийдалца, йоагоча хIаманца шин дийнахьчул кIезигагIа ца беш болх бе аьна декхараш тIанийцача СССР 50 шу дизара цIерагIча химически завода, «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене, «Оргтехника» яхача производственни объединене, Грозненски локомотивни депо къахьегама коллективай инициатива.

КПСС горкомаш, райкомаш, облсовпрофи профсоюзий отраслеви обкомаш, боахамий кулгалхой, предприятейи организацейи партийни профсоюзни комитеташ декхарийла яьй из инициатива шерра йоаржаяра тIаберзабаь организаторски массово-политически болх бе.

Республикански газетий редакцешта, телевиденеи радиовещанеи комитета тIадилла лад хIамай кхом барен хьурмат лареи, кхоьча ресурсех продукци арахецилга Iалашдара, тIанийца декхараш кхоачашдара беча балха опыт шерра юцилга.

КПСС обкома бюро заседане дийцад республика социально-экономически дегIайоаларца, партена чура болх дIахо тоабарца дувзаденна цхьадола кхы дешаш а.

ВОРХIАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ЦХЬАЙТТАЛАГIА СЕССИ

1985 ШЕРА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЭКОНОМИЧЕСКИИ СОЦИАЛЬНИИ ДЕГIАЙОАЛАЯРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАНА ХЬАКЪЕХЬАРА

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика

З А К О Н

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

Статья 1. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето хьачуенна 1985 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен план, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета планово-бюджетнии отраслеви комиссеша даь тоадераш теркал а деш, къоабалъе.

Статья 2. 1985 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен плана укх тайпара керттера хьокхамаш чIоагIде (Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советага доал долаш болча боахама):

	[illegible] единица	1985 шера план	1984 шера кийчачул дукхагIа хиннар
Промышленни товарни продукци	млн.	102,35	4,1
цу даькъе:			
Моттигерча промышленноста министерство	»	48,4	5,4
Кхачан промышленноста министерство	»	37,5	3,3
«Чеченингушстройматериалы» объединени	»	16,45	2,5
Паччахьалкхен капитальни вложенеш	»	27,05	14
цу даькъе:			
производственни гIирсаш хьалдар	»	1,93	—
производственни доаца гIирсаш хьалдар	»	23,12	16
Къахьегама овсарле лаккъалар: промышленносте			3,0
гIишлошъеча			1,0
Паччахьалкхени кооперативнии торговле розничний товарооборот, общественни кхачан оборот а тIехьа	млн. сом	866,0	6,7
Бахача наха деча бытовой гIулакхий объем	»	27,6	5,9
Деша даха ха йоацача берий учрежденешкарча, паччахьалкхен бюджете латтача берий дукхал	эзар саг	0,36	—
Юкъарча дешара школашкарча дешархой дукхал	»	240,3	1,5
Профессионально-техническ дешара заведенешкара арахеца квалифицированни болхлой	»	11,7	2,6
Больницашкарча менгей дукхал	эзараш менги	12,88	3,87

1985 шера массе меттера хьатIадоагIача ахчан чотагIа Нохч-ГIалгIай АССР-е ерригa а лаьрхIача 261,73 эзар квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош хьалде, цу даькъе жилищни кооперацe чотагIа — 19,72 эзар квадратни метр.

Статья 3. 1985 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен план кхоачашъеча юкъагIа Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето, КПСС ЦК февральски, апрельски, октябрьски (1984 ш.) Пленумий решенешца хьалхле а лелаеш, мероприятеш чакхйоахийла республика халкъа боахама дерригача доакъой чухьарча кхоачамех ма могга дукхагIа пайда эцара, республика халкъа боахама ерригача звеньяшка Iилманеи техникаеи керда карагIдувлараш юкъехьилга сихдара, экономе режим чIоагIъяра, социалистически яхь йоаржаярен паччахьалкхен, планови, къахьегама дисциплина чIоагIъярен ларда тIа общественни производствана интенсификаци яра а цун эффективность лакхъяра и, хIаьта нагахьа санна дезза ца доале планови заданешта тоадараш юкъехухьалда.

Статья 4. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета тIадуллалда 1985 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен планах лаьца Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета планово-бюджетнии отраслеви комиссей заключенешка яьча предложенешцаи замечанешцаи хьожилга а царех лаьца йоаггIаш йола решенеш тIаэцилга а.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный, 1984 ш., 12 декабрь.

(ДIахьдахьар 3-ча оагIув тIа).

Социалистически яхьа оагIув

ХIАРА ДЕННА ХЬАДЕР ДУКХАГIА ХИЛИЙТА!

Хьинаре къахьегаш чакхдаккха шу

Парте XXVI съездах цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумийн решенеш вахаре чакх а йоахаш, Нохч-ГIалгIайчен индустре болхлоша шоай деррига къахьегама низаш тIадерзадаьд 1984 шера плановн заданеш тIаьийца социалистически декхараш толаме кхоачашдара, юкъарча производства эффективность лакхъяра къаьстта чIоагIа йоахо а еш.

ХьатIакхоачаш латт цхьайтталагIча пятилетка тIеххьара шу. Из толаме чакхдаккхара шоашта дIалатташ бола бехктокхам боккха хилар дика кхета а деш, къахьегама коллективаша тахна а тохкий балха юкъеьхухь производственни тарошаш деррига кхоачамаша, дукха балхаш ду къахьегам вIаштIехьбаккхара а цунах хьахулаш дар дикагIа хилийтара а.

Хьалхъалца пайда ийбе беза дикагIйолча опытах, хIара дийнахьа баьккха толам шоллагIча дийнахьа норма а хулийташ чакхдаккха деза шу.

1984 шера цхьайтта бетта итогаша хьахьокхаш ма хиллара, Нохч-ГIалгIайчен экономика дегIакхуьлара хоадам боллаш дола дика толамаш дахьад.

Продукци маьхала лакхарен дукхагIйола изделеш арахецарен цхьайтта бетта план хаьал хьалха кхоачашъяьй. Республика ерригата промышленность хьайийцача, оттальча заданел совгIа маьхала яьккхай 35 миллион сома маьха тайп-тайпара продукци.

Электроэнерги, мехкдаьттен газ, мехкдаьтта продукцеш цхьайола продукташ, хьу, вIашагIхетта аьшкабетона конструкцеши оетхалаши, цемент, мебель, тIехьнахьа духхаду пазате барзкъаш, швейни изделеш, когагIирс, халкъа эша кхы дукха дола товараш арахецара план а толаме кхоачашъяьй.

Промышленноста дукхача доакъошна сихха дегIаух хьаеш йола продукци, тоаленнад керттера техника-экономически хьокхамаш, лакхъеннай юкъарча производства эффективность.

Продукци маьхала лакхара плановн заданеш тIехкхоачашъяьй «Промавтоматика» НПО опытни завода, «Оргтехника» яхача Грозненски производственни объединене, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни, цементни, «Чечингсельстрой» треста аьшкабетона конструкцей, «Чечингушводстрой» гIишлон управлене Аргунски аьшкабетона изделей заводий, кхы дукхачар коллективаша.

Цу предприятеша хьинаре къа а хьегаш дизза даькъа лоац республика промышленноста доахача толамашта юкъе. Цар опыт пайдане я, цу предприятей коллективаша бизза пайда ийбу шоай тароних, керда мощностащ юкъе а -ца йаулаш.

Дика совгIат кийчдаьд Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша а.

Ленина орден леладеча «Грознефть» яхача производственни объединене мехкдаьттахоша 1984 шера 11 бетта планал совгIа дахьккхад 135 эзар тонн мехкдаьттех 64 миллион кубически метр газ.

Продукци арахецара план кхоачаш а еш, дукхача производственни объединеней, промышленни предприятей коллективаша беттагара беттага дукхагIа хулийт хьаеш йола продукци.

Арахецаш йола продукци дукхагIа хилийтара даькъе дика толамаш дахьад заводаше: ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводе тIаккхийттай продукци 29 процент, цементни заводе — 15 процент, экспериментально-механически заводе

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

— 13 процент, «Чечингушконсервпром» производственни объединене — 17 процент, макаронни фабрике — 16 процент, иштта кхычахьа.

Производства хIара участке а лакха эффективность хилийтара лелальча яхьах а доккха бернат даьлар. Цунна тешал деш да республикерча дукхача промышленни предприятешка къахьегама овсарле лакхъярах хьахул дегIа мел ухаш йола продукци, из да цу предприятешка машинех, оборудованех, балха низех дикагIа пайда ийбе болабаьлга, керда резерваш балха юкъейоалаьлга.

Республика ерригта промышленность хьайийцача къахьегама овсарле лакхъяра цхьайтта бетта план 101,6 процент кхоачашъяьй, цу даькъе республиканска доалахьарчар 102,2 процент а кхоачашъеш.

Планал совгIа продукци лакхара тIехьа лелальча социалистически яхье дика толамаш дахьад дукхача коллективаша. Цу хьокхама цхьайтта бетта план тIехкхоачашъяьй Карабулакски химически реагентий, Грозненски «Нефтехимзапчасть», «Промавтоматика» НПО опытни, «Пищемаш», «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни, цементни, гIишлон управлене Грозненски аьшкабетона конструкцей, «Чечингсельстрой» треста аьшкабетона конструкцей заводий, «Аргунводпром» объединене коллективаша, кхычар.

Белгалдаккха дезаш да цар а кхы дукхача предприятей коллективаша а къахьегама овсарле лакхъярца цхьана арахеца продукци дегIаккхийлалга. Цхьабокъда, итогаша хьахьокхаш ма хиллара, цхьайолча участкашка дика лелац из болх. Халахете а йолаш я тIехьаюса участкаш, цехаш, производстваш, кхыметтел предприятеш. Шоай планаш а тIаьийца декхараш а кхоачашдац цар, из бахьан долаш дерригача даькъа хьокхамаш лохагIа да.

Продукци маьхала лакхаре цхьайтта бетта программа кхоачашъяьяц «Вторчермет» производственни объединене, шекар доаккхача завода, «Металлист» яхача завода, Самашкински консервни завода, кхыча предприятей коллективаша. Цар дIа ца луш йисай цаIн ахк миллион гергга сома маьха продукци.

ДIахо а метаргдолаш гIуллакх лац цхьайолча предприятеша арахецаш йола продукци кIезигъеш хилар, продукцена поставкаш яра тIаьийца договорни декхараш кхоачаш ца деш хилар.

1984 шера цхьайтта бетта соахка 11 бетта арахецаш хинначул кIезигагIа продукци арахийцай механизированни карьере 4 процент, Назрановски трикотажни фабрике 10 процент, Грозненски генарни даьтта доаккхача заводе 11 процент, «Плодсемпром» тресте 14 процент, Наурски чхьагIар доаккхача заводе 6 процент, [illegible] объединене 15 процент.

Цар кулгалхошкарен специалисташкарен цIенхаштта хьадеха лева тIехьабусаде дIадаккхари продукци арахецара план толаме кхоачашделгеп.

КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.), февральски апрельски (1984 ш.) Пленумий решенеша хьалхашка оттадаь декхар да предприятешта юкъерча производственни гIулакхий, Iалашон органий, транспортни кхычен организацей керда формаши методаши дегIакхувлилга, царна юкъера материальни гIулакх дара даькъера бехктокхам чIоагI а беш, шин ханнахьей дикей плановн заданеш кхоачашъяр, продукцена поставкаш яра договорни декхараш кхоачашдар.

Продукци маьхала лакхара цхьайтта бетта план кхоачашъяьй поставкаш яра заданеш а декхараш а тIехьа дIалаьрхIача республикерча 113 предприяте. Царех я Ленина орден леладеча «Грознефть» производственни объединене, «Севкавнефтегазпереработка» объединене, СССР 60 шу дизара цIерагIча «Оргтехника», «Терек» яхача мебельни хьуги хIамаш еча объединеней, «Пищемаш», ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент», «Трансмаш», «Промавтоматика» НПО опытни, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни, Гудермесски медицински инструментий, цементни, гIишлон управлене Грозненски аьшкабетона конструкцей заводий коллективаш, кхыраш.

ХIаьта цхьайолча предприятешта потребителашка дIа ца кхоачийташ дукха декхар тIадисад. Царех я «Грознефтеоргсинтез» яха Грозненски производственни объединене, «Красный молот», Биохимически заводий, «Союзвторчермет» производственни объединене, швейни производственни объединене, «Чечингконсервпром» производственни объединене, шекар доаккхача завода, моттигерча промышленноста министерства предприятей коллективаш.

КIезига моттигаш нийслац цхьан промышленни предприяте хьинар кхо ца деш къахьегаш йолча бригадашта, звеньяшта уллув тIехьаюса коллективаш а йолаш. «Вай дIахо а дукха болх бе беза интенсивни хьисапе доалдара даькъера къахьегама башха-дикача методашта пропаганда елга тоадара, — белгалдаьккхад ков. К. У. Черненкос, — дикагIйола опыт йоаржаеча хьем бар, волокита хилийтар — из да экономически зе дар. ХIаьта бIаррча мехкага лилаеча дика хоалуш а хургда».

Цу даькъе боккхача маьхера гIулакх да къахьегама коллектива лоархIам айбар, бригадешка, цехашка бе боагIаш бола болх бар, хьалхалаттарашта морально а материально а поощрени яр, хьалха латтача коллективай, болхлой опыт шерра йоаржае еза. ХIара коллективе тIаьийца декхараш мишта кхоачашду хьожаш хаддаза тIахьожам а лоаттабеш, де деза балхаш чакхдаха деза тIехьаюсалга дIадаккхара.

ТIаьийца декхараш толаме кхоачашдара хьинар кхо ца деш къахьега деза хIара болхлочо, хIара бригадо.

Оттаяь планаши тIаьийца декхараши толаме кхоачашдарца таро хургья ерригача коллективай парте XXVI съездо хьалхашка оттадаь декхараш дизза кхоачашде.

Вай—производства дай

БОЛХЛО — СИЙ ДОЛА ЦIИ

Тха заводо арахеца продукци геттара чIоагIа оьшу а буровой маркхалаш дикагIа хилийтара, бурув тохара балхий технологи эргахара, хьадоаккхаш дола мехкдаьтта ма могга цIенагIа хилийтара.

Из дика кхетаду тха коллективо. ХIаранева хов из маьнера, продукци мел чIоагIа эш мехкдаьттахошта, бурувдеттарашта, цудухьа даим а хьинар совдоахаш, тахан даьчул дукхагIа кхоаца хьаде гIерташ, из дикагIа хилийтара шоай деррига низаш оарцагIдоахаш къахьег тха цехерча оператораша. Цудухьа даим оаха тIехкхоачашду тхоай декхараш. Товарни продукци арахецара 11 бетта план тIехкхоачашъяьй оаха, хIаьта из маьхалъяккхара заданех лоархIадаьд. Планал совгIа арахийцай 328 тонн химически реагенташ.

Мишта вIашагIтехьадоал тха уж толамаш даха? Оаха керттера лерхI доагIар хIаранегара хьадехар, гIалат ваьннар, мел дика болхло из вале а, озабезам ца беш, бехктокхаме озар. Кхыча тайпара хила а йиш мичий, хIана аьлча, хIаране шийбалхах, производствах, предприяте гIулакхех дог лаза дезандаь.

Цудухьа йоакхо ю оаха тхоай производства технологически режим эргахкхара, кердадараш юкъедоаладара. Цу гIулакхо тхона таро ю къахьегама овсарле дикка лакхъе. ДIадахача шера нийсдича 3,3 процент дукхагIа а йолаш, 1,6 процент лакхъеннай къахьегама овсарле укх шера: Хьасча продукцега дIадодар 1,2 процент лохдар бахьан долаш тха предприятена баьнна пайда 74 эзар сом да.

Аттачарах яц тха производство: дукха ха деза, хIаране говзал лакха хила еза. КIеззига а технологически режим толхайой доккха зе хургда предприятена. Из дика кхетаду тха партийни профсоюзни организацеша, комсомола комитето. Рейдаш чакхйоах «Комсомольски прожектора». ХIара участке вIашагIъеллай шишша сагах латта дикала комсомольски посташ. Цар ца вуаш дисац цхьаь цаI кхоачамбоацар. Дукха ха йоацаш тха комсомольцаша яьча рейдо гучадаьккхар Iи, электроэнерги, производственни хьашташта эша хий зехьа доадеш хилар. Емкосташ, турбаш, лийлача гIолла дIаухар Iи, хий, хIаьта дийнахьа а йоаташ яр электрически лампаш. Даха доагIача суртац а даьккха, нарнкатураш а ехна пенгазет арахийцар, гучадаьккха кхоачамбоацараш а царех бехке баьнараш а буьцаш аьхьь акт администрацега дIаелар. Из дош производственни собране дийцар. ХIанз ремонт яьй эшача моттигашка, тIахьожам лоаттабу электроэнерги йоатаяра.

Наг-наггахьа нийслора тха цехе оператораша химически реагенташ кийчъеча процесса лерттIа терко ца ярах е шоай меньалах бийдал лаьтта Iоухийташ зе деш йола моттигаш. Из дош цIенхаштта дийцар партийни а профсоюзни а собранешка. ХIанз из гIуланх дикагIа лея.

Тхоай балха тIа нийслуча гIалатех дувцаш кхы а дар са тIатоха. Тхона геттара новкъарле еш да хьаьь продукци дIаякхьийтара эша вагонаш, цистернаш тоъаш ца хилар. Дукхаза дийцад цох. Бакъда, тоаденна хIама дац хIана а.

Кхольча материалий чотагIа хьатIадоагIача шера шин дийнахьа болх бара электроэнерги, Iи, упаковочни тара кхоe, производственни оборотни хиш кхоъза а дизза а чакхдаха лерхI овха. Цу гIуланха эша хьаьоасадущин калориферащ тиштъеннача пишкий метта оттае, технологически процесс эргальккха тоае дага да тхо. Цеха технолога Бутенко Сергей Федоровича дикагIболча болхлошца, рационализаторашца цхьана даьча лоархIамаша хьахьокх из гIулакх тхона карагIдаргхилар.

Тха заводе мел йолча бригадех ахаш бригадни формагIа къахьегаш я. Бригадни хьисапе болх вIаштIехьбаккхари бригадай советаш вIашагIйохкари къахьегамхошта меттел, кулгалхошта а дика шиола а хинна дIаэттад. Бригадни хьисапе болх бу коллектив 7—12 сагах латташ хилча цу тайпарча коллективо овсарегIа къахьегилга гучадаьнад тхона укх тIехьарча шерашка. Тахан доккхал а деш ала йиш я са: тха цехе, ерригача заводе ший декхараш тIехкхоачаш ца деш бригада яц, аьнна. «Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизара хьинареча къахьегама 40 кIира» яхача девизагIа лоаттаеча социалистически яхье хьалха латтарех ба З. Марзаганова, ХI. Гетагазова, Хь. Мамотов, Р. Газалиев, О. Тимурханева, М. Ваниев, В. Шкубелев, И. Шестаков, Л. Дрищева, областной комсомольски конференце делегат Л. Ерашова, дуккха кхыбараш.

Тха цехе ахаш бараш нагирхой хьехамчаш ба, со а ва цар мугIаре. Оператора говзал Iомаьй аз сай шин воIа — Русланаи Бесланаи. Руслан хIанз завода профкома член ва, хIаьта Беслан — общественни порядок лораяра дружина член ва.

Тахан айса хьабенача къахьегама паькъах доккхал ду аз. Воккхий ву сай кьонгаш а укхаза болх беш хилара, царех кадровни болхлой хиларах. Уж ба тахан массе хIаман дай. Из дика кхетаду аз а дуккхача шерашка укхала къахьегача са новкъосташа а, хIана аьлча, тхоах тийша да заводе хьа мел дер.

I. ЦИЗДОЕВ,
химически реагенташ еча Карабулакски завода технологически цеха оператор, нагирхой хьехамча.

ГIАДВУГА ТОЛАМАШ

Нохч-ГIалгIай цементни завода коллективо дийна толамаш доах укх деношка. Завода массе цехашта, участкашта юкъе шерра яьржай шера декхар хаьал хьалха кхоачашдара тIехьара социалистически яхь. ДIабахеча цхьайтта бетта къахьегама овсарле лакхъяннай планал совгIа 9 процент, продукцега дIадодар лохдаьд 5 процент.

Уж толамаш доахача хьинаре даькъалоац кхесташ йолча пишкий машинистоша Бакриев Салмана, Гелаев Iаьлас, цемент охьача хьайра машиниста Исмаилов Апте, слесарий бригадира Ильясов Эльбека, кхычар.

Цар шоай смени нормаш 110—116 процент кхоачашъю.

И. АСЛАХАНОВ.

Шин пятилетка заданеш яьй

Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза ВЛКСМ XIX съезда цIерагIа йола кхаш леладу бригада коллективни подрядагIа болх беш я тIехьарча хана. Цу хьисапе къахьегарашта хов ахчанга а кхычунга а диллача шоашта хьатIадоагIаргдар хьадаьчунга хьежжа мара хургдоацилга. Цудухьа ерригa тароназ оарцагIйоахаш болх а бу. ХIаьта цу гIулакхо толамаш а доахийт. ДIадахача кхаь шера цхьайтта беттан Даьхенна ялат дIадалара шин план яьй цу бригада.

Беркате хилар шерар шу. ХIара гектара тIара 64,2 центнер фуалъкха хьажкIаш чуера, план 28 центнер йолаш, хIаьта из бола ялат даьккхад планал 14,8 центнер дукхагIа — 38,5 центнер хIара гектара тIера.

Совхозаца даьча договорах планал совгIа яьккхача продукцех 15 процент мах боашаш бригадана юс. Цу гIулакхага хьежа, укх шера бригада коллектива лисар 96 тонн хьажкIаш а йолаш, 156 тонн ялат. ХIара саго шера мишта болх баьб а хьожаш, коллектива юкъе дийкъар из бригада совето. ХIаьта эггара дукхагIа ялат механизаторашта юкъе аьржача яхье котало яьккхача Кунаев Напеиен Магомадов Вахийнен кхаьчар. Цул совгIа бригаде толашагIа болча къахьегамхошта цаI туристически шиь ВДНХ-а баха бокъо луши — кхо путевка елар. Бригада мел йола техника тоаяьй хIанале.

Из толам баккха къаьстта доккха новкъостал дир бригада механика, къахьегама ветерана Таштамиров Хувас, Сембиев Дауда, Кунаев Напас хьинаре баьча балхо. ТIеххьарчо, масала, шиййолчул совгIа кхы а шин трактор тоайир. Эскаре гIулакх а даь укх деношка цIабенна безача механизатораша Батаев Германан Кунаев Шамханан юпттъяьй уж.

Цхьабараш техника тоеш баьхкача юкъа, тракториста Магомадов Вахас гурахьа дIадийнача 70 процент хулача ялатана минеральни удобренеш тайсай. Из болх бе эттав хIанз Кунаев Напа а.

Цу бригада кулгалхочох Кагерманов Iийсайх къаьстта дувца доагIа. Дийлургдоаца дикадараш хинад цунна укх шера. ЦIъа-дале, парте дIанийцав из, шозлагIа-дале, юртбоахама институт чакхъяьккхай. Цул совгIа, областной комсомольски конференце делегаталла хержав Iийса.

СУРТА ТIА: Ара латтачь тIехьаюзлача инвентарага хьожаш ба (аьттехьара аьрлехьа) Кагерманов Iийса, цун гIоача Таштамиров Хуна, механизатораш Сембиев Дауди Кунаев Напи.

Х. МАГОМЕТОВ.
В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

ЛАЬРХIАР ЮКЪАГIДИСАР

«Чечингавтотранс» яхача территориально транспортни объединенена чуйоагIача городашкара городашка мовхьаш кхаььара йолча Грозненски автотранспортни предприяте болхлоша укх тайпара социалистически декхараш тIаийцадар: шера планал совгIа 360 тонн халкъе боахама мовзьаш дIа-юха даьхь, 360 эзар тонно-километр а, клиентура шера заденн 30 декабре кхоачашъе, къахьегама овсарле йоагIачул цхьа процент, автопарк балха арахийтара план заденел 7,7 процент лакхъе, мовзьаш дIа-юза кхаььарга дIабодеш бола мах ах процент лохбе.

Цхьайтта бетта баьча балха итогех халкъе боахама мовзьаш дIа-хье дакьара пачхьалкхан план 62,6 процент, грузооборот яр — 86,4 процент мара кхоачашъяьяц. ТIадисе декхар 9176 совгIа тонно-километр да. Автопарк балха арахияра коэффициента план 93,3 процент мара кхоачашъяяэр.

Йоаккха опыт йола 192 водитель ва укхаза, вIашагIъелла водителий ялх бригаде я, пхиъ ремонтникий а йолаш, 154 автомашина я.

Из боккха ниэ ба. Цох во пайда эц укхаза. Бакъда, предприяте кулгалкой такам доеца бахьанаш а лехаш бехказа бовла гIерт. Масала, директора Эдиев Саид-Али Битиевичо йоах:

— Тха коллектив къона я, шиъ ахк шу гергга ла мара яц предприяте вIашагIъелла. Сона ветаргахьа укхаза боккъонца энергийола беза хьалхъяца хьаелле эзаш а яцар ер предприяти. Тха бехкагIа а доацаш, балха тIа Iаткъаш дола дукха гIуланхаш нийсданнад тхона цунца дувзаденна. Цхьа оттаеча хана ремонт е 54 автомашина дIаоттае йиш йолаш боксаш хила езеча, тха уж хIанз укх сахьате итт моттиг мара яц. Болхлой бытовой хьалаш чIоагIа во да, городашкара городашка мовхьаш дIа-юха кхухьеш йола автотранспорт тиша я. Тха предприяти специализированни лоархIаш я, цхьабакъда, хIана а къоастадеьдац централизованни хьисапе мовхьаш дIа-юха кхаььийтара дола дош, тоъаш яц аккумулятораш, кхы дола баьанаш а да балха Iаткъаш.

Укхаза цхьа хеттар отт: тахан шоаш дувцаш дола кхоачамбоацараш доацилга ца хоуш бар-хьорI предприяте кулгалхой а общественни организацеш а шу дIадолапуча хана шоаш социалистически декхараш тIаицаш? Шерро хоар!

Пекхха хилнер фуд? Доллана хIамано новкъарле еш дераш цар бехкагIа а доацаш нийслуш дола кхоачамбоацараш дий-теш? Цхьан дешаца аьлча, дац. «Берзе лераш кхиние а Iац укхаза, чана лераш а а царна юкъе» яхаш да халкъа кица. Из санна, пачхьалкхен плани тIаийца декхараши кхоачаш ца дарах дукхагIча даькъе бехке ба предприяте кулгалхой, общественни организацеш. Из иштта хиларах тешаеш дола дукха масалаш доладе йиш я.

Укх шера ноябрь бетта КПСС ЦК Политбюро заседане ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъосте К. У. Черненкос белгалдаьккхар автотранспортни предприятешкара хIара кхоалагIа йола грузовой автомашина балха аре ца йоалаш юсаш хилар. ХIаьта, со цига нийсвеннача ноябрь бетта юкъ еккъаличен декабрь бетта хьалхарча декадем соне бIаргадайнар кхы а иярчагIа сурт дар. Ерригача автомашинех ахенал совгIа яраш предприяте кое латтар, рейсагIа а ца йолзеш. ШозлагIа со цига хиннача хана 75 грузовой автомашина яр балха аре ца йоалаш.

Эггара хьалха цу гIуланза бехке ба ремонтни служба кулгалхой ремонтникаш. Iалашмате во лел ахча автомашинашта технически гIулакх деlга. Шин-кхаь сменагIа ремонтникаше къахьегаргдолаш вIаштIехьбаьккхабац цар болх. Предприяте болх беча шин шерен ах шерен цхьаккха тайпа яхь леларьяц укхаза болх беш йолча пхе ремонтни бригадо, хIана мара из гIулакх дIадоладаьдац. Цар дар фуд малед хьожаш тIехьожем лоаттабеш хиннабац администрацеи общественни организацейи оагIонгаьара. Водителашта а ремонтникашта а юкъе шерра социалистически яхь йоаржае езаш йолча профсоюзни организаце тесса бита хиннаб из лоархIаме болх. Формена бетта а кварталагIа балхлоша дечьун итогаш а еш, дикагIа хьокхамаш даьха болхлой белгалбехар мара деш хIама хиннадац укхаза. Цох хулий-теш социалистически яхь? Хилац. Иштта профкомо боли барах, цхьаккха дувца кIама а доацаш «къесса» хиннай цун председателa А. Э. Автарханова яь отчетни доклад а. Цу даькъера бехктокхам тIера балац профсоюзни организаце беча балха кулгал а деш, цунна тIахьожам лоаттабе безаш йолча предприятерча Гудантов Абу керте латтача партийни организацена а.

ГАТП пленови отдела начальника Ф. Батмановас йоах:

— Предприяте къахьегача берригача водителех пхи саг мара яц тха халкъе боахама мовхьаш дIа-юха дехьаре план кхоачашъяь, уж ба шин процент. Царех ба водителаш Пристинский Александр, Нарожный Иван, Бахаев Майрбек, кхыбараш. ХIаьта грузооборота пачхьалкхан план кхоачаш ца еш бисаб ахаш гергга бола водителаш. Водителий ялх бригадах а тIаьийца декхараш меттал пачхьалкхан план а кхоачашъяьяц цхьанна. Иштта да ремонтникий бригадий гIулакхаш а. Iа тIедоагIаргдоацаш санна сатийна тхо дегIарах болх ца беш тха мойка латта а шин кIира дизад. Тоъаш яц запасни оетхалаш, цу гIулакхега хьожаш бац Iалашон болхлой а. Шо-шоаш, кIаьта тхо-тхоаш, аьлча санна шоай лоIамагIа битаб предприяте кулгалхоша водителаш.

Хьожергда вай, мурча кхоачамаш бизза пайда эцийтара, къахьегамех производственни дисциплина тоара, балха лакхаи автотранспортахи боагIагIа боарама пайда ийбайтара кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша даьр фуд. Шоаш оарцагIа ца балерра совгIа, цу гIулакхашта догуйла тIаерзаьяц цар мугIарече болхлой, инженерно-технически болхлой. Дисциплина йоацаче толам баккхарга дог доахнарга дац. Из да укхаза хиннер а. Укх шера бIаргчача деношка автотранспорт рейсагIа аре ца йоалаш латтарех зехьа йоаль балха хе эзареш сахьаташ да. Прогулаш ярех йоалар 251 сагади да. ДIабахеча цхьайтта бетта балхара дIаваьнехаз 91 болхло, хIаьта керда хьийцав 68 саг. Иштта транспорт балха аре ца йоалаш латтар а болхлой кестаста хувцалуш хилар а балха гIа чIоагIа Iаткъаш предприятена доккха зе деш да. Оалангара деза эргабьккха тоабе беза кулгалхошен общественни организацешен транспортникашта юкъе беш бола кхетаман организаторски болх.

Во кийчъяьй укхаза гойтара агитаци. Парте XXVI съезда, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш толаме кхоачашъяра болхлой, инженерно-технически болхлой тIаьхьехаш лозунгаш, плакаташ, транспаранташ яц цу йоккхача предприяте кое, болхлой къахьегаш болча цехашка, боксашка хьаптека. Йоацаш я предприяте къахьегамен гIеменн ветераний стенд, вахье хьалхалаттача болхлошта хетадаь Сийлен уаг. БIарг тIаоттаргболие хьалтеза дац коллективо тIаьийца декхараш.

Б. КОСТОЕВ.

• КПСС ЦК октябрьски (1984 ш.) Пленумо решенеш кхоачашъеш

БЕХКТОКХАМ ЛАКХБЕ

Мелиораци яь лаьтташ эффективно леладара, царех ма могга пайда эцара КПСС ЦК октябрьски Пленумо тIаийца решенеш кхоачашъяра шоай низаш тIадерзадаь къахьегаш ба «Чеченингушплодовощхоз» яхача объединенена чудолхаш долча боахамашкара болхлой специалисташи.

Укх тIеххьарча итт шера кхо эзар совгIа гектар хулаш долча лаьттана хий дилла таро луш йола гIишлош хьалъяьй. ХIанз 6,5 эзар гектарага дIакхоач хий дехкаш дола лаьтта. Цу тIа хьалкхеду баьцадаараш, сом, кхыйола культураш.

Низ боле мелиоративни техника а яь объединенена чудолхаш долча боахамашка; догIан хьисапе хий детташ йола ДДА-100М яхараш — 75, ДДН-70 яхараш — 71, насосни станцеш — 26 я.

Дуккхача хьалхалаттача совхозашца ма боагIIара пайда эц хий дехнача лаьттаех, техникех, минеральни органически удобренеех. Агротехнически бокъонаша дIа ма дехкара балхаш чакх а доахаш, хIара шер-шера лакха хьувкъам болаш хьалкхеу культураш. Царна юкъе я Урус-Мартановски района «Солнечный» совхоз. ГIадвугаш да цун хьокхамаш. «Пятилетка диъ шера кхоачашъергья» яхача девизагIа къахьегаш йолча цун коллективо толаме кхоачашдаьд карарча шере цийна хьалхашка латта декхар. Рапорт деннад пятилетка план хаьал хьалха кхоачашъярах. ХIаьта карарча шера совхозо пачхьалкхена дIаденна д 11471 тонн баьцадаараш, планагIа дIадала доагIараш 10500 тонн долаш.

Из толам баьихаб мелиораци яь дола лаьтташ ма боагIIара пайда а эцаш леладарах, эффективность лакха йолаш техника леларах, балха юкъе прогрессивни формаш йоалаярах. 600 гектар да цу совхоза хий дехка лаьтта. Хьалкхею нарсаш, помидораш, кхачан свеклаш, хохаш, кхыдараш. ХIаьта объединенена чудолхача боахамашта юкъе эггара лакхагIа баьцадаарий хьувкъам кхебаьб — хIара гектара тIа 216 центнер. Цхьацаиолча подрядагIа къахьегаш йолча бригадашен дезалий звеньяшен кхы а лакхагIа — хIара гектара тIара 300 — 350 центнер баьцадараш. Цу масало хьахьокх баьцадаарий хьувкъам алсамбаккха а уж дукхагIа дохка а таро йолаш совхоз хилар.

Укх шера совхоза боалло ше хьалкхебьча хьувкъама тешнаме лард еллар вIашагIгураьа, дерригача лаьттана хий дилла тIоадал а Iоаль. БIаьсти хьаьльча а совхоза мелиоратораша из болх лаьгIбалийтанзар. Пхеза вIаштта вегетационни хий техар цар баьцадаараш хьалкхедеча лаьттана. Укх гурахьа а хьувкъам чуийца баьнначул тIехьагIа дика кхоачамбеш хий диллад цар. ХIанале тоа а яь кийчон мугIаре дIаоттаяьй ерригa шийтта догIан хьисапе хий детташ йола агрегаташ.

Мелиораци яьча лаьттаешта ма доагIIара доал дарах пачхьалкхена баьцадаараш дIадалара планаш толаме кхоачашъяьй объединене кхыча совхозаша а. Иштта, «Орджоникидзевский» совхоза коллективо хий детташ долча лаьттан хIара гектара тIара 232 центнер баьцадаараш чуийцад. Хий дехнача кхашка «Новосельский» совхозе дика хьайкъай ноша горошех, «Труд» яхача совхозе — хохаш, «Ассиновский» совхозе — кабуц.

Халахете а мелиораци яь лаьтташ во леладеши цар тIа культураш эсала хьалкхееши йолча совхозех я «Пригородный» совхоз а. Цига хIара гектара тIара 111 центнер мара баьцадаараш чуийцадац, хIаьта «Юбилейный» совхозе — 122 центнер. Проектах йолча хьувкъамга хьежача из гаьпна кIезигагIа ба.

МалагIа да бахьанаш? Цу совхозашка агротехнически балхаш комплексагIа чакхдахара ма боагIIара лоархIам бац, хий деттара графикаш телхаю, кхашка кIезига ехк органически минеральни удобренеш, баьцадаараш хьалкхедара йола прогрессивни технологи ший ханнахьа юкъейоалаяц, бригадни подрядагIа болх белга шерра дIадоаржадаьдац. Цул совгIа шоай де дезаш дола балхаш ханнахьей дикей чакхдахаш хинбоахама организацеша а. Лакхбе беза цар бехктокхам а.

А. СУПРУНОВ,
«Чеченингушплодоовощхоз» яхача объединене баьцадаарашта йолча отдела керттера агроном.

ВОРХIАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ЦХЬАЙТТАЛГIА СЕССИ

1985 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджетах дола

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика

З А К О Н

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

Статья 1. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето хьачуехна 1985 шера йола Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджет доходаштеи расходаштеи 185397 эзар сом долаш чIоагIъе.

Статья 2. 1985 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджете доходаш оттае паччахьалкхен а кооперативни а предприятешкарен организацешкарен — оборотах йола налог, пайдах йола отчисленеш, керттерча производственни фондаех оборотни средствах тела ахча, пайдах паргIата долаш юхедусар, подоходни налог, социалистически боахамгара хьайоагIа кхыйола доходаш деррига лаьрхIача 142675 эзар сом.

Статья 3. 1985 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджете расходаш оттае халкъа боахама финансировани яра — промышленность, юрта боахам, жилищно-коммунальни боахам, халкъа боахама кхыдола довгIош дIахо дегIадовладара деррига лаьрхIача 29622,9 эзар сом.

Статья 4. 1985 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджета ассигнованеш оттае социально-культурни мероприятешта — массане юкъарча дешара школашта, юкъерча специальни дешара заведенешта, Iилматохiама учрежденешта, библиотекашта, клубашта, театрашта, кинайоалони, просвещенен культуран кхыча мероприятешта; больницашта, берий яслешта, санаторешта, унахцIено лораярен физически культуран кхыйолча учрежденешта; пенсешта пособешта деррига лаьрхIача 143302 эзар сом.

Статья 5. 1985 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджета ассигнованеш оттае паччахьалкхен Iаьдален паччахьалкхен управленен органаш лелае 4319,6 эзар сом.

Статья 6. 1985 шера Нохч-ГIалгIай АССР республиканск бюджет оттае доходаштеи расходаштеи деррига лаьрхIача 97785,96 эзар сом и 1986 шера 1 январе оборотни кассови наличность 2250 эзар сом.

Статья 7. 1985 шера районаштеи городаштеи бюджеташ оттае доходаштеи расходаштеи деррига лаьрхIача 133450,0 эзар сом и 1985 шу чакхдоаллаш цу бюджетий оборотни кассови наличность деррига лаьрхIача 4150,0 эзар сом, цу даькъе:

Районаши городаши	эзареш сомаш: 1985 шера доходаш а расходаш а	эзареш сомаш: 1985 ш. 1. 01 оборотни кассови наличность
Ачхой-Мартановски район	4951	160
Ведевски район	5096	150
Грозненски район	7951	260
Надтеречни район	4116	140
Назрановски район	8437	200
Наурски район	6057	200
Ножай-Юртовски район	6815	200
Советски район	2646	130
Сунженски район	7479	260
Урус-Мартановски район	7120	200
Шалинский район	11512	400
Шелковский район	5495	200
гор. Грозный	42561	1250
гор. Гудермес	7314	200
гор. Малгобек	5968	200

1985 шера районийи городийи бюджеташна кхы тIа хьачудоагIар оттаде оборотах йолча налоге потребительски кооперацей организацей розничи товарооборотага хьежжа укх тайпара суммаши проценташи йолаш:

Районаши городаши	эзар сом	проценташ
Ачхой-Мартановски район	3310	18.7
Веденски район	4070	44.7
Грозненски район	2842	9.7
Надтеречни район	2148	18.4
Назрановски район	4490	19.8
Наурски район	2724	10.2
Ножай-Юртовски район	4973	37.7
Советски район	1895	34.7
Сунженски район	3221	9.8
Урус-Мартановски район	4373	16.5
Шалинский район	4972	11.5
гор. Гудермес	1419	9.3
гор. Малгобек	2953	30.9
Деррига:	43389	

Статья 8. 1985 шера Нохч-ГIалгIай АССР районийи городийи бюджеташка еш йола отчисленеш чIоагIъе:

а) бахача нахагара йоагIача подоходни налогахи оборотагара йоагIача налогахи укх боарамех:

Районаши городаши	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Ачхой-Мартановски район	100.0	—	40.0	25.0
Веденски район	100.0	100.0	40.0	25.0
Грозненски район	100.0	100.0	40.0	25.0
Надтеречни район	100.0	—	40.0	25.0
Назрановски район	100.0	—	40.0	25.0
Наурски район	93.0	100.0	40.0	25.0
Ножай-Юртовски район	100.0	100.0	40.0	25.0
Советски район	100.0	100.0	40.0	25.0
Сунженски район	100.0	100.0	40.0	25.0
Урус-Мартановски район	100.0	—	40.0	25.0
Шалинский район	100.0	100.0	40.0	15.0
Шелковской район	100.0	100.0	12.7	10.0
гор. Грозный	27.0	100.0	7.0	25.0
гор. Гудермес	100.0	100.0	40.0	25.0
гор. Малгобек	100.0	—	40.0	25.0

б) кооперативни предприятешкарен общественни организацей хозорганашкарен йоагIача подоходни налогах, колхозашкара йоагIача подоходни налогах, юртбоахаьа налогах, хьунгара боелача пайдах, бераш доацача, цхьаь болча, кIезига дезал болча СССР граждашкара йоагIача налогах, 1985 шера ахчан-хIамий лотерейх хьачукхоачар 100 проценте боараме.

в) 1985 шера дIайоарижеаргIолча Паччахьалкхен чура кхаж боеаш йолча заемах хьадоагIар 50 процента боараме;

г) 1985 шера кооперативни общественни организацей долахьарча хIамайта шоай лоIамагIа яьча страхованех, транспорте пассажирашта яхза ца йоалаш ена страхованех, яхза ца йоалаш ена страховане кхыча тайпаех хьачуйоагIача средствах 10 процента боараме. Имущественни страховани ярах бахача нахагара доагIача страховни дIаях хьачуйоагIача средствах 50 процента боараме.

1985 шера Нохч-ГIалгIай АССР республикански бюджете еш йола отчисленеш чIоагIъе РСФСР «Госкомнефтепродукта» Грозненски управлене оборотах йолча налогах 11,0 проценти «Чеченингушвино» яхача производственно-совхозни объединене Грозненски чхьагIара-коньячни комбинате оборота налогах 100,0 проценти.

Статья 9. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета тIадилла 1985 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджетах йолча Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета планово-бюджетни а отраслевой а комиссей заключенеш тIарча предложенешкеи замечанешкеи, хIаьта иштта Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета заседанешка къамаьлаш деш депутаташ йийцача предложенешкеи замечанешкеи хьажари царех йоагIаш йола решенеш тIаэцарa.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. ВОКОВ.**
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1984 ш., 12 декабрь.

1984 ШЕРА ЙОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЭКОНОМИЧЕСКИ СОЦИАЛЬНИ ДЕГIАЙОАЛАЯРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА ЛЕЛАМАХ БОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА

С О Ц А М

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

1. 1984 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIайоалаяра паччахьалкхен план кхоачашъяра леламах йола Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета доклад тергаме эца.

2. Белгалдоаккхалда, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето 1984 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIайоалаяра паччахьалкхен план кхоачашъяра динза дагадоаццаш дола гIулакхаш деш хилар.

3. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета тIедуллалда 1984 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически, социальни дегIайоалаяра паччахьалкхен план кхоачашъяра лелама хьакъехьа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета сессе депутаташа тIайийнача предложенешкеи лэча замечанешкеи, КПСС ЦК февральски, апрельски, октябрьски (1984 ш.) Пленумий решенеш кулгала а лувцаш, хьожилга, керарча шерей 1985 шерей планови заданеш толаме кхоачашъяра тIадерладаь гIулакхаш чакхдахар.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. ВОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1984 ш., 12 декабрь.

1983 ШЕРА ЙОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН БЮДЖЕТ КХОАЧАШЪЯРА ХЬАКЪЕХАРА ОТЧЕТ ЧIОАГIЪЯРАХ БОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА

С О Ц А М

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

Доходаш 215949 эзар сом и расходаш 206635 эзар сом и, доходаш расходел 9311 эзар сом дукхагIа а йолаш йола Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Паччахьалкхен бюджет 1983 шера кхоачашъяра йола отчет чIоагIъе.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. ВОКОВ.**
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1984 ш., 12 декабрь.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Дукха ха йоаццаш Вашингтоне кхаьчача укх наха бIаьха никъ баьб. Апрель бутт болалуш Сан-Францискера арабаьнначa цар. ВIашагIкхийттача Штатий малхбузехьарча доазонгара болабенна малхбоалентахьарча доазонга кхаьчаб гIаш никъ беш. Царна юкъе ба тайп-тайпара политически уйлаш йола дукхахеча професей вниалаш. Шоаш бенача новкъа уж хиннаб йоккхийча городашка, кагийча поселкашка, индейций резервацешка, США тIема предприятей воанагIаршка.

СУРТА ТIА: демонстранташа къайлой КIайча цIенна хьалхашкара Пенсильване Авеню.

А. ШАЛЬНЕВА сурт.

(ТАСС).

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ЛОАРХIАМЕ ФОРУМ

Машарах герлаш дIадахаран тIехьа машар безача общественноста лоаттабеча къовсаме йоккха событи хиина дIаэттар Европа 26 мехкарча, США-рча, Канадерча тIема духьаларча организацей 120 совгIа волча викало дакъа а лоацаш Афинашка хиина «Ядерни йоацача Европана тIехьа» яха дунен халкъашта юкъера конференци. Цига дакъа лоацаш хинараша дийцад Европа хIанзарча политически вахаре эггара актуальнегIа дарей дола дош — Европейски континента тIарен дерригача дунен тIарен ядерни герз дIадаккхара тIехьара, ядерни катастрофа кхерам дIабаккхара тIехьара къовсам.

На проблема хIана къаьстта тIехьатетта йиш йоацаш я, хIана аьлча, США-н натовски верхушкей, Къулбаседаатлантически блока кулгал деча органий Iаи сессе решенена хьахьоккхаш ма хилара, Малхбузен Европа дукхача мехкий территорешi тIа, ахи шу хьалха НАТО совето тIайийна решенеш кхоачаш а еш, эггара хьалха тохара йола 572 американски ядерни ракет чуйийна дIаоттае лерхIаш йолиндаь. Ядеричун сания йоаллагIа долча герзий а даькъе блока военни потенциал ебайра. НАТО военни инфраструктура дегIайоалаяра йола керда программаш тIайийцай. Цу дерригенеша цIаькха а тешал ду США-ни НАТО-ни конфронтаце никъ дIахо хьош хилара, кхоккам чIоагIбеш хилара, хIаьта на Европа халкъашта дошш дарашна тарлуш и дол.

Афински форуме енаш хиина керттера уйла сенах латт аьлча, на латт. Европера гера дIадоаккхилга хила йиш йолаш а дуаургдоаш а хиларах, хIаьта цу гIулакха боккха лоархIам болаш хургья шерра общественность, шердуш боагIа тIема духьалара болам. Конференце решенешка белгалдаьккхад, ядерни йоаца зонеш, цу даькъе Европа тайп-тайпарча районашка а, хьаяра гIулакх, ядерни герзош кIезигдарга дугаш дола хIамаш санна, дIахо даьхар долга.

На уйла Греце столице дIанхайкаяр а цхьа бахьан доацаш дацар, хIана аьлча, цун правительство деррагIа тIехьа я машари цхьана гIулакхаш леладари дегIадоалдара, масала, ядерни герзах мукъа йола зона Балканашка хьаяра тIехьа а. Укхала массехказа вIашагIкхийтта хиннаб балкански паччахьалкхений эксперташ. Балканашка ядерни [illegible] зона хьаяра хьакъехьара дош дувцаш, хIаьта цига йийцай иштта цу оагIорахьа хьадда бола гIа бакхара йола таролаш а.

Машарах герлаш дIадахаран тIехьарча къовсаме баьккха лоархIаме гIа санна а лоархIаш Европах ядерни йоаца зона хьаяра идея малхбузенъевропейски общественносто шерра хьаллоацаш я. Цунна тешал деш хилар укх шера ноябрь чакхбоаллаш Копенгагене хиина из идея практически кхоачашъяра тIехьарча къовсама опыт дIа-юха эцаш Къулбаседа Европе ядерни йоаца зона хьаяра тIехьара Къулбаседен мехкий общественноста конференци а. Европейски къулбаседенах ядерни герзах мукъа йола зона хьаяра тIадерладаь дола гIулакхаш белгалдаьд цига ядерни герзах еррига Европа мукъаяккхара гIулакха юкъе хьош дола дакъа санна.

Европа машар безача общественноста на къовсам Iилам хьаллоацаш ба, ядерни йоаца зонаш хьаяра, масала, Къулбаседа Европе а Балканашка а, чIоаггIа тIехьа йола Советски Союзи кхыдола социалистически мехкаши, хIаьта цунах деррига дунен тIа а кхерамэ ле чIоагIъяра тIехьа лоаттабеча къовсама лоархIаме лостам хила а тарлу.

МОХК ГУЧЧАХЬА ХIАЛАКБЕ ГIЕРТАШ

Дукха ха юкъе ца йолаш цхьан хиина хилар уж ши событи, баьъла, уж цхьан хиина ийсъяларо къаьгагIа хьахьеккхар царна юкъера вIашдухьленаш. ООН Генеральни Ассамблея сесс Нью-Йорке цун цхьоалагIча комитето Советски Союза инициативагIа тIайийцар къаьстта чIоагIа лоархIам бола документ — «Паччахьалкхен терроризма политикен кхыча суверенни паччахьалкхений общественно - политически строй толхаяра тIадерзадаь дола моллагIа гIулакхаши леладе йиш ца хилара хьакъехьара» резолюци. Цу тайпара документ эшаш долга дукха хана дена хоаш дар, хIана аьлча, тIеххьарча шерашка каст-каста гучалелх паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхашка массане чIоагIъяь йола нормаш (къаман суверенитет лоархIаш хилар, цаI шоллагIун чурча гIулакхашта юкъе ца гIертар, шин, никъ белгалбара хIара халкъа йола бокъо нийса лархIар) «низ болашагIа вар бакъ ва» яхача «джунглей законашца» хувца гIерташ йола империализма тенденци.

Цул тIехьагIа кхо да даьлча ву Нью-Йорке къамаьл деш хиннав США паччахьалкхен секретарь Дж. Шульц. Цо яьхад. ВIашагIкхийтта Штаташ цу тайпара «законаш» леладанза ярга лц. «Вай, — аьнна цо, — кийча хила деза воай низах пайда эца». Цу хана госсекретара йийцар цхьа моллагIа йола гипотетически таро а йоацаш, тIема низ кхыча паччахьалкхенашта духьала баккхалза баргбоацаш хиларах хиннад. Белгалдаь да, цунна хетачох, низаш духьала доахилга «морально» нийса хургдола мехкаш а. Уж эггара хьалха, Советски Союз, Куба, Никарагуа санна дола мехкаш да. Гуш ма хиллара, США паччахьалкхен секретарь дукха бе башха хеташ вац дипломатин разбойн, чIоагIъенна латта арахьарча политика нормаши кхерам тIатувсар, шантаж, экономически бойкот леллар санна йола кхыча паччахьалкхенашцара гIулакхаш «тоадяра» методаши. «Ниаи дипломатин уж массеза а хила деза цаI шоллагIчоа уллув долаш», — цу тайпара ба Шульца лаьца никъ.

Госсекретара аьнар американски политика хьакъехьа цхьа керда хIама да ала йиш йолаш дац. Рейган КIайча цIагIа вехачул тIехьагIа цу политика хиланза аргIоаца элемент а хиина дIаэттай паччахьалкхен терроризм. ДагадохийтачкхоачаМ ба, Никарагуа законни правительствана духьалара тIом вIаштIехьбаккхара йола ассигнованеш ЦРУ-на официально телаш хилар. Дунен халкъашта юкъерча бокъон сводашна цхьанкха а положени яц, кхыметтел формаш а, цу дукха боккха боацача Центральноамерикански мехка духьала гуччахьа лелаю американски разбой нийса лархIа йиш йолаш. Цхьа бахьан доацаш дац Гааге хинача дунен халкъашта юкъерча судо Никарагуа правительства Вашингтона енна жалоба хьаллацар.

Нагахьа санна Шульца лхачоа юкъе моллагIа керда хIама долаш дале, из боарам боацаш эхь ца хеташ хилар да, цо хьайийцача Вашингтона хIанзарча хадарча арахьарча политика чулоацамга диллача. Цига лерхIаш хила тарлу паччахьалкхен терроризма даькъе Iоаль кхоачам хилла практически опыт а я, хIаьта цунна эшаш йола теоретически база хьае еза хе хьатIа а кхаьIчай аьнно, цу гIулакха керда хьаяь американски доктрина — «Шульца доктрина» лоархIаме а йолаш. Цун керттера тезис — «шоай низ юкъебаккхар, цунах пайда бала тарлуча хана». Шульца иштта ала и аьннад, маца а хьенна а «на пайдана да» къоастадара йола бокъо ВIашагIкхийттача Штатий а лоархIаш.

БУЖУМБУРА: ПОЗИЦЕШ ВIАШАГIКХЕТАНЗАР

ВIалла вIаши тара доацаш шин тайпара хилар 11—12 декабре Бужумбуре хиннача французий мотт бувцача Африка мехкийи Францеи паччахьалкхенашта а правительствашта а керте латтарий 11-ча конференце Африка проблемаш ювцилга. Малхбузе гIийртай цу конференце Африкера ший военно - политически хьашташ дIачIоагIде, ший кIоаргга милитаристски акцеш африканцашта дола цхьа «дика гIулакх» санна дIехьокхе. Континента шоай лоIамерча паччахьалкхенаша шоай оагIонгахьара дIадийлад, Африка мехкашнарча халача экономически хьала бехнтокхаме йола Малхбузен державаш цхьатарра бокъонаш йоацаш леладеча дегIадоагIача мехкащарча экономически финансови гIулакхех юхаллари цу мехкашта даь зе юхаметтаоттадари.

ЧIоаггIа тергам тIаовзаш хилар Франце президента Ф. Миттерана къамаьл. ГIоза, гуччахьа неоколониализм хьаллоацаш хиина из къамаьл, белгалдоах наблюдателаша, тамашийна тара дар тIеххьарча хана эхь ца хеташ Вашингтонера Африка хьакъехьа даьча къамаьлашта. Парижо гуччахьа дIачIоагIдир, «континенте моллагIча хана герзашца кийч а ена чуйолалла ше кийча хилар».

Массехк сахьата Чаде бIу дIабоаржабе йиш йолаш я Франци, аьннад Миттерана. Цо хьайиладихьадац из алиха Чаде доагIаш хиина ца Iелта. Керда авантюраш санна лерхIа доагIа «Африкера хьал ший тIахьожам боацаш дутарг а дац, ший бакъам бар де цига моллагIа гIортарах, на чакх а доалийтаргдац» аьнна даь къамаьл.

Цу дерригенеша вIалла шеко а йоацаш хьахьокх империалистически гIозарашта хьалха а санна военно - политически конфронтаце цхьаькха цхьа арена Африке гуш хилари цун халкъашта шоай лоIам хьалхабаха безам болаш хилари.

ВIашагIкхетар чакхдалара хьакъехьарча доацача коммюникена цкъа дIабIара хьежача кхоачам ба кхетаде: империалисташа Африке де лерхIача гIулакхашта вIалла раьза бац африкански лидераш.

Раьза ца хила бахьан дац духхьал керда. кийсхон дунен халкъашта юкъера порядок оттаяра наькъагIа мара Африкана хьалхашка латта проблемаш къоастае йиш яц яха Бужумбуре хьакхайкальча уйлана.

Цхьабакъда Малхбузенга деш дола кхайкорал къорачов но мара дIаховаш дац. Африке «паргIатача дунен» военно-политически хьаштаЗ лерде а лувцаш, Франце президента шоп ца лууш дитар цхьатарарча бокъонех дола гIулакхаш юкъе чIоагIдара хьакъехьа оттадаь дош, хIаьта ца бахьан долаш африкански мехкашка е в йоагIаш нийса критика а ю царна. Цудухьа кхыметтел французски телевидене а аленза ца йоалаш аьннад цу конференце хиннар «бокъонца Парижа суд яр» санна хIама хиннад аьнна. Парижа мара хиннадеций? Франце гIожа позици дукхагIча даькъе Африке ший экспансионистски планаш наьха кулгашца чакхъяха гIертача Вашингтоно эхь дайна беча Iоткъамца яшха йоагIилга ца кхетадеш цхьанкха а вац.

В. ВОЛКОВ.
В. ВАСИЛЕЦ.
В. КОРОЧАНЦЕВ.
(ТАСС).

КЕРТТЕРА ДЕКХАРАШ БЕЛГАЛДОАХАШ

ПРОФСОЮЗА ОБКОМА ОТЧЕТНО-ХОРЖАМИЙ КОНФЕРЕНЦЕРА

Дукха ха йоаццаш Грознерча Кирова цIерагIча культура ЦIагIа хилар мехкдаьттан газен промышленноста болхлой профсоюзе отчетно - хоржамий конференци. Отчетах йолча хана профсоюза обкомо баьча болхах доклад йир цун председателa В. Н. Зубкова. Доклад ювцаш конференце къамаьлац дир делегаташа Горгиеводски УБР буруе тохача мастера А. Е. Дроворубова, Старогрозненски УБР начальника Ю. А. Лутовинова, «Горскнефть» НГДУ мехкдаьтта довхача оператора А. Усмановас, «Грозтрубопроводстрой» треста управляюще М. М. Мугадаева, «Грознефтегеофизика» треста управляюще З. С. Боцалевскеа, «Грознефть» объединене трубоинструментальни база электросварщиний бригадира В. П. Калашникова, «Старогрознефть» НГДУ профкома председателa Г. В. Коновалова, «Октябрьнефть» НГДУ начальника М. В. Мальцева, «Грознефть» объединене къахьегамен алапен отдела начальника заместителa Л. Ф. Афонинас, «Севкавнефтегазпереработка» объединене профкома председателa М. В. Егоровас, «Грознефть» объединене производственни база слесара А. С. Берешполова, «Грознефть» объединене генеральни директора Р. М. Хачатурова, облсовпрофа председателa Г. Г. Олейникова.

Вай республике йоккхагIчарех йолча мехкдаьттахойн газ чакхйоахарийн профсоюза обкома балха отчет юкъ цаш профсоюза чуйоагIача къахьегамхой коллективашта карагIдьнна дукха дикадареш белгалдаьхар докладчика а конференце къамаьлаш даьча делегаташа а.

Профсоюзни организацеш хьнаре дакъа а лоацаш мехкдаьттахошта, газ чакхйоахарашта, царна ковкъостала йолча кхыча организацей болхлошта юкъе шерра яьржа хиннай социалистически эхь, хьнаре къовсам лоаттабаьб планах лаьрхIачул цхьа процент дукхагIа къахьегама овсарле лаккхьяра, продукцега дIадоадар их процент кIезигагIа хилийтара тIехьа.

Цо таро ду мехкдаьттахошта паччахьалкхен планаш а дIайийца декхараш а толамца кхоачашде. Алхха «Грознефть» объединене цхьайтталагIа пятилетка йолаелча деиз планал совгIа 615 эзар тонн мехкдаьтта денивд, 8500 метр буруе тохад, 2 млн 600 эзар сом пайда баьб. Укх шера 36 млн. киловаттсахьат электроэнерги, 800 тонн доатор, пхь эзар совгIа гигакалори йовхал кхольй. Кхо процент лаккхьй къахьегама овсарле. 0,8 процент лохдаьд продукцега дIадоадар. Дукхача бригадаша кхоачашйьй дIъ шера планаш.

Дика къахьегама толамаш даьхад «Севкавнефтегазпереработка» объединене, «Грозтрубопроводстрой» треста, «Старогрознефть», «Октябрьнефть» мехкдаьттан газен управленеша, Горячеводски, Октябрьски, Малгобекски буруе деттача балхий управленеша, Грознерча ремонтно - механически завода, кхыча предприятей коллективаша.

Къаьстта дика болх беш хьабоагIа «Грозтрубопроводстрой» треста гIишлонхой. Октябра цIей хьатIакхоачаш кхоачашдаьд цар пятилетка хьалхарча дIъ шера декхараш. Къахьегама овсарле лакхъяьй пятилетка чакхйоалача шера лоархIачунга дIакхоачаш. ЛаьрхкIа терко еш леладу гIишлонхой коллективе вах чубаха цIенош хьаллелга. Конференце къамаьл деш треста управляюще М. М. Мугадаева белгал ма даккхара, пятилетка шерашка бiзаача боараме гIишлонхой фусамашца Iалашбара декхар кхоачашду цу коллективе.

КарагIдьннача дикачунца цхьана конференце белгалдаьккхар профсоюза обкома, предприятешкарча профкомий организаторски болх тахьарча декхарашка хьежжа боашилга. Балха а къахьегама а дисциплина чIоагIъяра, йолаш йолча таронех дикагIа пайда эцара, хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбоалхача, кердача тайпара къахьегара формаш дIачIоагIъечи, къахьегамхой вахара хьалаш тоадеча шоай де йиш мел дар профкомаша на даьча.

Мехкдаьттахой профсоюза чуйоагIача объединенешка, трестанка, предприятешка дукха нийслу балха а къахьегама а дисциплина телхаярца, аварешa, кхы хьовзамаш хиларца, балха брак ярца зехьа ха йоаю моттигаш. Алхха республикерча буруе деттараша зехьа довдаьд укх тIеххьарча кхаь шера 61 эзар сахьат.

«Грознефть» объединене предприятешта мегадац республике мехкдаьтта дакхара боарам лох ца балийтара декхар кхоачашде. Шоай низага хьежжа болх бара бийдал ца хилар бахьан долаш, пятилетка планах лаьркIа хиннача дукха кIезигагIа ба «Севкавнефтегазпереработка» объединене предприятеша арахецача продукце боарам.

Планах лаьрхIача боараме леладац цу шинна а объединенена чуйоагIача предприятешка заха фусамашта, берий бешамашта, къахьегамхой социально - культурни кхыдола хьашташ кхоачашдара лаьрхIа йола гIишлош хьалъелга. Цу даькъе коллективни договорех тIайийца декхараш кхоачаш ца деш дисад. ХIаьта фусаний хьал тоаде дезаш эзараш къахьегамхой ба Грозне а районашка а.

Фусамашца къахьегамхой Iалашбара гIулакх ира латтача хьалашка, уж енъара бокъонаш телхаеш моттигаш хиннай «Севкавнефтегазпереработка» объединене коллективашка, «Старогрознефть» НГДУ, Грознерча ремонтно-механически заводе, Октябрьски УБР а укхазарча технологически транспорта управлене а.

Дукхъа кхоачамбоацараш да бригадий подрядах болх беш йолча коллективай къахьегам вIаштеIхьбоаккхача. Царца даьча договорех дола декхараш администраце кхоачаш ца деш моттигаш нийслу. Цу деша цIенхаштта тIахьожам лоаттабе боагIа профсоюзни организацеша.

Конференце чIоаггIа критика еш бийцар транспорта болх. Къаьстта белгалдаьккхар хиннахьа вахташ дIакхьа ца кхуларех бакха чIоагIа хьовзам боалаш хилар. Транспорта а спецтехника а болх тоабара хетадаь дар А. Е. Дроворубова, А. Усмановас, М. В. Мальцева, кхычар конференце даь къамаьлаш.

Профсоюзни комитетана дукхагIа уйла тIаллийта еза шоай декхарех лоархIа ца еча бригадий, цехий, предприятей коллективашта, тахна деза цун бахьанаш, тIахьожам лоаттабе беза сменикашта шо-шоай декхараш дизза кхоачашдара тIехьа, белгалдаьккхар конференце къамаьлаш даьча Л. Ф. Афонинас, А. С. Берешполова, кхычар. Ковкъостал ле деза царца, хьаьха латтараша тIехьаяхе. Керттера да хIаране ший декхар дизза кхоачашдеш, тIехьабусараш боацаш болх вIаштIехьбаккхар.

Конференце тIайийцача соцам тIа белгалдаьхад кхоачамбоацараш ВIадахара, мехкдаьттахой профсоюза обкома, моттигашка р ч а профкомий болх тоабара, къахьегамхой коллективай вахарера цар лоархIам лакхбара де дезараш.

* * *

Керда хержача обкома хьалхарча организационни заседане хержар обкома правлени. Цун председателла хержар И. М. Павленков.

А. ХАРСИЕВ.

Хьадувла, дагадовла вай!

СОНА БАКЪАХЬА ХЕТ

«Сердало» тIа тIеххьарча хана аральннай орфографех лаьца массеха статья. Со а йовл сайна хетар ала.

Сона бакъахьа хета алфавит ер да:

Аь (дIаьха «а», баьла, ваьха, вахаь) **А** (лоаца «а», вахa вахаь). **Б В Г ГI Д Е Ё** (лоаца «ё», ёлх, ёI, ёст) **Ёь** (дIаьха «ё», ёьзо, Ёькхо, ёьл, ёьчаг) **Ж З И Й** (беш й, лор й, лаьппа й) **К Кх** (кхаькъ) **Къ** (къормац (бабочка) **КI** (кIонах — мужчина, кIахьа — горький) **Л М Н О** (лоаца «о», ор, оршот) **Оь** (дIаьха «о» оьлам, оьсар, оьз (голос)) **П ПI Р С Т ТI У Ф Х Хь ХI Ц ЦI Ч ЧI Ш Щ Ъ** (шиъ, кхоъ, соъ, хьоъ) **Ы** (бIы, ды, болх быц, гыций хьона) **Ь** (кульг, ульг, буьльг) **Э** (лоац «э», эп, эпсар, эттар) **Эь** (дIаьха «э», эьла, эьйна, эьлар (сказал)) **Ю Я I Ь** (тохар мича дожа хьакхокха хьарак). Из оттаду моллагIча мукъача оаза тIехьашка (алфавита тIа белгалъякхача йIаьхача оаза совгIа). Масала: хьу — лес, хьуъ — нести, юше — удлинять, эьжве — свалить.

ГIалгIай метта нийса яздара бокъонаш:

Тохар дожача деш лаькъе мукъача оаза тIехьашка, я тохар цу тIа дожилга хайтеш дола ер «ъ» хьарак оттаде деза. Масала: вахa — ваьха — вахаь, бале — баьла.

Тахан вай леладеш дола «аь» — (аьнна, даьна) яха алап эшаш дац. Цун метта «даьна» яхача «а» язде деза. Масала: аьна — дина, гаьна — гена, бари, дари, дига и. кх. дI. ХIаьта «аьна», «аьшке» — яха дешаш иштта язде деза — эьнна, эьшк — дIаьха «эь» долаш.

«Йо» дIаланкха деза. Цун метта «ё» язде деза. Масала: йоI — ёI, йовсар — ёвсар, йол — ёл. ХIаьта «ю» ховача из язде а деза. Масала: йода — юда. ТIаккха озара хьарак оттадича хургда: йода — юьда, ёI юьда.

Беш я, машина я, кхор ба — (есть груша), кхор ба — (дай грушу), ер дешаш кхыча тайпара язде деза. Масала: беш я — (есть огород) — беш й, машина й, кхор б — есть груша, кхор баь — дай грушу, машина яь — дай машину. Коч й — есть рубашка, коч яь — дай рубашку.

«Къ», «КI» — укхаза алапий оазаш дIа-хьа а луш хувца еза. «Къ»-и оаз «кI»-и хьаяла еза. ТIаккха вай яздергда: пиенища — къи, прищепка—къарг, мужчина — кIонах, старик — кIоано, хIана аьлча, к + I вайна хьахоавр хьанзарча «къ»-и оаз я. ХIаьта алап, хьахоза оаз йолаш хила деза.

Хьона, сеш, юда, болам, къонах — яха дешаш (иштта дараш а) «У» долаш язде деза. Масала: хьуна, суна, вуда... ТIаккха озара хьарак оттадича уж етта деша а лургда: хьуьна, суьна, вуьда, буьлам, къуьнах.

Со а, хьо а, тхо а — язду тахан. ХIаьта шиъ, кхоъ, — кхиъ — гуча тайпара язду. Бакъахьа хургда дерригаш цхьатарра яздича: соъ, хьоъ, кхоъ, пхиъ. Ца а яздеш — цаъяздеш, цаоьлеш — цаъоьлаш.

Тахан язду: уаг, куаг, чIагIаг, тIаккха язде догIа: уьаг, куьаг, чIегIаьг.

Са са, са сий — фуд хац. С са, с сий — моя душа, моя честь.

Ва Юсеп, ва Юсеп, ва Юсеп (кхоъ маIан да).

Мишта кхетадергда?

Аз яхача тайпара из хургда иштта: В Юсеп — Юсап в ер ладаьр. Ва Юсеп, фу ях Iа? (гIелал яхьаш хилча), Ваь Юсеп, цIагIа вий хьо? (кхайкаш хилча).

Тахан, хьанаьхно къамаьл дир аьнна яздеча хана къоасталуш дац из къамаьл даь хьаьнаьхк маIа саг вар е кхалсаг яр. Цудухьа из хоаргдолаш язде деза: Къамаьл дир Кодзоевз — маIа саг. Къамаьл дир Кодзоеваз — кхалсаг.

Дера дожаре тайпан цIераш, цIераш тIехьашка «з» долаш язъе еза. Масала маIа нах: къамаьл дир Кодзоевз, Тебоевз, Петровз, Ивановз: Кхалнах: Къамаьл дир Кодзоеваз, Тебоеваз.

Тахан вай язду: хьаша, пезат, ялсмале, наьк, котало, когаш, никъ, лер-след. ТIаккха яздича бакъахьа хургдар: хьаьша, паьсат, ёсмале, нек, коттало, кугаш, некъ, лир. «Котало» — ер дош хьахиннад «котдаьлир» яхача дешах. «Котдаьлир» алац вай, цудухьа «котало» харцахьа да, «коттало» хила деза. ТIаккха лер — голос, лир — след. Цул совгIа, дувцаш долча орфографех яздича хургда хьаша — хьаьша, хьыьцаь, пазат — масат, когаш — куьгаш. Цул совгIа, айве — айвир яха дешаш язде деза иштта: айве, эйвир.

Тахан вай язду: белгалъльний, корзагIъльиний, сарцагIъльиний. Язде деза укх тайпара: «ъ» тIехьашка «ь» а яздеш — белгалъльиний, корзагIъльиний, сардагIъльиний. Цул совгIа, иштача дешашка «ъ» хьалхашка «ъ» ца а оттадеш «й» язде деза: белгалйиьний, корзагIйиьний, язйиьий, йоагIйиьий, Iобйиьий, кагйиьий. ТIаккха, хьалъелла, хьалъийцай: шоаш долча тайпара язде деза.

Дукхьаллехьа юкхьанца тIехьарча — ер дешаш вIаши юкхе латта шолха алапаш лизза Iоуттадеш язде деза. Масала: дукхьаьшкха. Цул совгIа бокъала дар дийцача, уж дешаш пхьалха «хь» долаш язде мара а дезац. Масала: духьаьшка. Шиъ «хь» язде деза цу дешай маIан теттара чIоагIдеш хилча.

Дешашка «г», «нг», «лг», «лгв», яхача суффиксашта хьалха «в» язду, масала аьрдиг, баьнда, «рг» яхача суффикса хьалха «а» язду. Масала: ахкарг, дуттарг. Укхаза а «и» язде дела. Масала: ахкирг, дуттирг, бохкирг.

Правилас йоах: «уо», «иэ» яха дифтонгаш хозача «о», «э», «е» язде. Харцахьа ла. ДоагIача «о», доагIача «у» язде деза. Масала: догIа (дождь) — дуьгIа (посадить), хьо (ты)—хьуь (нести), мелир (выпил) — меьлир (пил), делир (умер) — деьлир (смеяться). Белгалдаькхар. Иэзар (свесить) — ер дош язде деза иштта: иьзар.

Дош кхоачалуча мукъаза оаз «гI» е «х» хозе масанехь «гI» язде деза, цига хьанах?, сенах? — хатараш латте а. ТIаккха уж хаттараш хила деза иштта: хьанагI? сенагI? Масала: хьанагI? АлаагII, ХьусенагI, сенагI?, вордагI, говрагI.

Тахнарча правилас дIа ма дехха вай язду: чигьера, тIкъо, йиттигъа. Из правила харцахьа я. Язде деза: чIигъара, тIкъо, йистIикъа. Вешта аьлча, хозаш дола шолха алап йоалле деза.

Вай язду: лохаргъа, йоатIаргъа. Язде деза: лохаргъй, йоагIаргъй.

Дукхален таьраха шоллагIа юхь хотталура дожаре «шух» ца а язде шох (шогI) язде деза. Дустара дожаре «шул» ца а язде «шол» язде деза. Масала: шогI доанкхал ду аз, шол динагIа ба.

ЧоалхачIе хиндешаш вай тахан язду иштта: верлаве, верлаьвир, моладе, моладир. Яздича бакъахьа да юкъе «ё» долаш: верзве, верзвир, молде, молдир.

ДештIехьенаш — тIа, тIара, чу, чуре — къаьста язъю. Бакъахьа хургдар цхьана язйича. Масала: тика тIа — тикатIа, тика тIаре — тикатIара, ишкапа чу — ишкапачу, истолатIа мадац лат, истола тIагIолла мозий лел. Вай язду: Хьусен машина тIахайнна, тIаккха язде деза: Хьусен машинатIа хайнав.

«Ло», «хо» яхача цIерденнай суффиксашта хьалха хотаьлаш дола «и» цхьаналлъа язде дезац. Масала: болхло, лоаммхо, маьгалхо, дешархо. Амма тIатоха деза, цIерлош мукъа оалача нхоачалой «хо» яхача суффикса хьалхашка «и» оттаде дезилга, тахан керда хьахулача дешашка. Масала: Iалие — Iалчанхо, йоазо — йоазонхой, уйла — уйланхой. (Белгалдаькхар: «хо» яхача суффикса хьалхашка «к» латте, царна юкъе «а» язде деза. Масала: мохк — мехкахо. ХIана аьлча, «а» дIадоаккхе «мехкхо» хул цох).

Тахан, «еш», «деш», «беш», «е», «бе», «де», «бу», «ду», «баьб», «даьд», «ваьв», «ю» — уж тIехьадоагIача дешашца лукхарIча даькъе къаьстта язду. Масала: кхом бу, уоаш бу, болх беш, тохкам баьб, йоакхе ю. Уж дешаш а кхы дIахо дараш а цхьана язде деза. Масала: кхомбу, хоамбу, болхбеш, тохкамбаьб, йоакхою.

ХIанз массехк дош яргда вай дожарех. Тахан уж иштте да:

Ц — мала? фу? Да. — хьан? сен? Л — хьанна? сенна? Д — хьан? сево? К — хьанца? сенца? Х — хьанах? сенах? М. — хьанга? сенга? Дс — хьанал? сенал?

Лур дожара хаттараш хувца деза. Уж хила деза иштта: хьана? (хьаннь?) сена? (сеннь?). Масала: Хьаннь? — Мухьмадаь, сеннь — оаркъоэн.

Дер дожара хаттараш хувца деза. Уж хила деза: хьаназ? сеназ? Масала: хьаназ? — Русланаз, сеназ? — гIандаз.

Хотталура дожара хаттараш хила деза иштта: хьанагI? сенагI? Масала: хьанагI? — МухьмадагI, сенагI? — вордагI.

Вай тахан язду:

1) Iуно (хьан?) жа дожаду,

2) Почтальоно (хьан?) газеташ деннд.

Шиннахьа а (Iуно, почтальоно) «о» латт. ХIаьта Дер дожаре хаттар хьан? оттадича из харцахьа ма дий. ХIанн из иштта? Из яздеьд: «Iуна жа доажаду» гIалгIаша на оаландаь е але йиш а яц. ТIаккха правилага дилача из харцахьа ма дий? Фу де деза? Аз дувца хаттараш (хьаназ? сеназ?) Дер дожаре отталой уж гIалаташ хургдац. Масала: жа доажаду (хьаназ?) Iуназ. Почтальоназ (хьаназ?) газеташ денад. Космонавтаз (хьаназ?) кхьакхьал ду. Иштта хилча дерригa дешаш язде а кхетаде а аттагIа хургда, гIалаташ а хургдац.

Лура дожаре 5 легаре язду: хьанна? дешархочунна, чурсечунна. Харцахь да, язде деза, хаттар хувца а хувцаш, хьаннь? (хьанаь?) дешархочоь, чурсечоь, сечоь, хьасоь.

Хоттaлур дожаре 5 легаре язду: хьанах? дешархочох е дешархочуннах. Цхьан тайпара язде деза. Масала: хьанах? дешархочох, лоалхочох, тIаккха лакхе ма аллара, хаттар: хьанагI? оттадой хургда — дешархочогI.

ДиьлагIча легара чудоагIа цIерденаш цIера дожаре чаккхе «и» е «уи» йолаш хул. Масала: тали, овчун. Уж дешаш вай харцахьа легаду. Масала: Дл. дожар Сен? — шиьнге, оарнхо, доазо. НийсагIа хургда цу дешашта «и» тIатохе. Масала: «сеи» — шиьнтен, оаркхон.

Танкха Дер дожаре язду: Сево? шиьнге, оаркхо, доазо. Бакъахьа хургдар иштта: сеназ? — шиьнтез, оаркхоз.

Корта, фоарта, тхьамка, тата, бешна, махка, хьехамча, пиндарча, фатанча яхача дешашта тIехьашка довш долча «а» язде дезаш, нагахь сенса на къаьста хьакхозаш па хилча. Уж дешаш язде деза иштта: корт, фоарт... Хьажал фу хул «тхьамка» яхача дешна тIехьашка «а» ладарах. Мел дукха гIалат доал цох. Грозне 1970 шера арахийца И. Оздоева язъяча хьехархой училищана йолча гIалгIай метте пособе тIа, хьалхарча дакъа тIа. 88 оагIон тIа ба «тхьамка» яхача деша легара хьокхам.

Пособе тIа цхьоалел таьрахь яздаьд:

Ц — фу? тхьамка, Дл — сев? тхьамкий, Л — сенна? тхьамкийна, Д — сево? тхьамкаво, К — сенца? тхьамкийца, Х — сенах? тхьамкех, М. — сенга? тхьамкийга. Дс — сенал? тхьамкел.

Хьажал, мел гIалаташ да укхаза. ГIалгIаша цIаккха аргдац: со тхьамкево (Д. дож.) хIалаккаьа. Вай оал: Со тхьамказ хIалаккаьа. Тхьамкел (Дс. дож.) дикагIа алац, тхьамкал динагIа оал. Тхьамкех (Х. дож.) хьог алац тхьамках хьог оал, иштта кхы дIахо а. ХIаьта из дерригa да «тхьамка» яхача деша тIехьашка «а» ладаре бахьан долаш.

Тахан вай язду: Мухьмадаш, Русланш, Османш тика тIа бахар. НийсагIа хургдар яздича: Мухьмадий, Русланий, Османий тика тIа бахар.

Вай язду: доацув, оагIув, доаьзув, оаркхув. Бакъахьа хургда из «ув» яха дифтонг дIа а яькха «о» яздича. Масала: доцо, оагIо, доазо, оаркхо.

Хургйий, дергдий, воагIаргдий, мегаргдий, бертбий, Iергдий, мергдий яха дешаш вай дIаоалача тайпара язде деза. Масала: хугьийн, деддий, воагIиьий, мегаддий, беббий, Iеггий, маддий, иштта кхы дIахо а.

КIаьстта ала деза «ы» яхача алапах. Из массехк дешаца мара яздац. ХIаьта из геттара чIоагIа эшаш алап да. ВIы, эIы, ды, кхы яха дешаш дIадаьшначул тIехьагIа, из язде деза лоаца «а» латтача «ы» дукхагIа хозе. ХIаьта дIаьха «а» латтача из дита деза, масала: дIахаш. ТIаккха кхычахьа «ы» язде доагIа. Масала: болх бац (нет работы), болх быц (не работает). ХIаьта вай тахан из шиннахьа а «бец» ма яздой маIан бе-бе дале а. Бакъахьа хургда яздича: гыций хьона из саг. Лыций Iа сона кхор. Зурманч — зурмыч, аллаьч — аллыч, гIулакх дац — не твое дело, гIулакх дыц — не помогает. Белгалдаккха деза, «ы» эшаш йола дешаш вай меттала дукха долга. Масала: магаьнзар — магынзар, таганзар — тыгынзар, фаттан — фаттын, ганаж — ганыж, гIаадаш — гIандыш.

Дукхален таьрахьа латтача цIердешашта тIехьашка вай «ш» язду. Амма цIаккъа «ж» мара-м алац. Цудухьа цига «ж» язде деза. Масала: къоаланаш — къоаланаж, гIандаш — гIандаж. Цул совгIа, вай язде дезача «ы» ялой геттара метта доагIа. Масала: къоаланыж, машиныж, гIандыж, ганажыж, тоьрыж.

Нагахьа санна деша тIехьара мукъаза оаз кIаьда хозаш цига «ъ» (кIаьда хьарак) яздой, дукхален таьрахье цу дешай чаккхе «иж» хила еза. Масала: йолхьиньг — йолхьиньгиж, мийниьг — мийниьгиж, бурильг — бурильгиж, хьозильг — хьозильгиж.

Вай алфавита юкъе «я», «ль» яха шиъ алап эшаш дац. «л» хилча тоъаргда. ХIаьта из «я» кIаьда хозача моттигашка цунна хьалхашка «й» оттаде деза. Масала: йикха тохара хьарак оттадича: йикха), йиьсса, котIйильар, гуйльар, хьалйильар, дIайильар. Цул совгIа, «й»-п хьалхашка «а» язде а дезац.

М. ВЫШЕГУРОВ,
«Ловзан Iуйре» яхача альманаха редактор.

КЕРДА САГ ХЬАЛКХЕВЕ

Урус-Мартановски районни комсомольски конференцера

Боахамашка болхлой тоъац на хиларах уйла яйташ бар отчетни доклада чулоацам. Дега цатоам беш йола цифра йоалайора цу тIа: хьайбаш леладерий юкъера ха — 40 шу. ХIаьта боахама на дакъа дегIаахьа йиш мичай кагирхой цига болх беш ца хилча. Цунца цхьана геттара дукха ба школа йистеяьккхачул тIехьагIа къахьега безам а боацаш, цхьаккха хIама ца деш цIагIа багIараш. Цу дешa тIерко тIаозаш дар районни комсомольски конференце делегата, СССР Лаккхехьарча Совета депутата, Мичурина цIерагIча совхоза доаркас Багуева Зайдата даь къамаьл.

Лира къовсам лоаттабе беза туцелдиашца, шоашта эшар мара ца дерашца, общественно пайданеча къахьегама юкъъехувла беза уж.

Мишта белабалийта беза кагирхошта лаьттанца беш бола болх, фу де деза болхлочун профессин шуна езалийтара? Цу гIуданха эша тароннаш методаш кIезига яц. Районa цхьан школе, масала, болх беш я хьайбаш леладерий факультатив. Укхаза бераша Iомаю профессе къайленаш, юртбоахама гIулакх Iомаду. Боккха пайда луш я дешархой производствени бригадаш а. ДикагIча оагIорахьаро къаьста белгалъяьннай къахьегама дезала династеш. Царех ваI я ДаутукаевгIар яр.

№ 7 йолча Урус-Мартановски юкъерча школа итталагIча класса дешархочун Даутукаев Ширвани дан наьен юрта боахама къахьегамхой ба. Мичурина цIерагIча совхозе болх баьб цун дадас а. НиьлагIча классе дешa вагIаш Iомаенна из трактора тIа болх бе. Дийша ваьннаьчул тIехьагIа Мичурина цIерагIча совхозе балха хьайи, цига ва Ширвани.

Дешархошта къахьегама кхетам балара болх цхьаь дикача опытах дийцар КПСС райкома хьалхарча секретара, Социалистически Къахьегама Турпала Кагерманов Алхазур Дишаевича. ХIанзка цIавенан из Кубера. Цу мехка цунай яйнай дукха производствени дешархой интернаташ. Ах дийнахьа дешаш хул бераш, хIаьта вокха ах дийнахьа — пхашка къахьегаш хул. Иштта белаболийт цига бераш кхаш леладаре къахьегам.

Районa комсомольцашта кагирхоштен из болх безабейлайташ дечох къахшнад дилар. 200 саго хIанзлехьа кхоачашъяьй цхьайттагIча пятилетка задани. ХIаьта 1984 шера планаш кхоачашъяь хидарах тъогге а рапорташ тийннад 500 саго. Отчетни юкъа 160 сага еннай «XI-ча пятилетка къона гвардеец», «Мастер — дошо кулгаш», «Дошо кIежа» яха ВЛКСМ ЦК сийлен Знакаш. ВЛКСМ ЦК, комсомола обкома, райкома Сийлен грамоташ еннай 300 сага. 200 гарта саг ва. «Коммунистически къахьегама ударникх» яха сийлен цIи лелаеш. Социалистически яхье хьалха латтарех ба механизатораш: «Технический» совхозера Майрбеков Юсуп, «Горец» совхозера Танаев Русланбек, бухзама районни узлай йоккхагIйола телефонистка, НГIАССР Лаккхехьарча Совета депутат Мусаева Пайда. ВЛКСМ XIX съезда цIерагIча комсомольско-кагирхой бригада кулгалхо Кагерманов Iийса, кхыбараш.

Отчет еча юкъа холуш дакъбеннаб комсомольско-кагирхой коллективаш лоархIам. Цунца дувзадена да производства ерригача бехктокхамеча участкашка КМК вIашагIйоккхар. Бакъда, кIезига я хIанз а комсомольско-кагирхой коллективаш бешамаш, кхаш леладеча, хIаьта цхьаь цаI комсомольски звено яц хьакхарч лелаеча. Гаргарча хана къоастаялга эргIоаца проблема я из.

Юртара нерттера къахьегамхо — механизатор ва. Укх тIеххьарча хана 300 совгIача саго дарьхIа йолча курсашка караерзаьвй юртбоахама профессеш. ХIаьта а районе тоъаш бац механизатораш, из бахьан долаш тIаха саг воацаш, деш хIама доацаш латта трактораш кIезига яц.

Юртбоахамерча балха тIа дIа хIана чIоагIдац кагирхой? Отчетни докладе критика йир керда техника а ца луш ремонте латта трактораш автомобилаш кагирхошта телача практикана. Цудухьа ший балхах дог эккх керда балха вечачун, болх дIатосс, совхозера дIавода хIанига саг из бахьан долаш.

Пропагандист, агитатор опыт, знанеш йолаш хилараш совгIа, къахьегамхой духовни, нравственни хьинар айде ховш хила веза. Цу хьакъехьа дика хайоалаш ба комсомольски пропагандисташ Аутаев Сайт-Iадлан, Мальсагова Марям, Умархаджиев Муса, Мадаев Шамсуддин, кхыбараш. Комсомольски политически дешара системе тахан болх беш я 632 саг чуэоагIа 22 школа. Партийни организацена йоакхо ярах холуш дикагIа хинай пропагандистий состав. Уж берригаш а КПСС членаш ба, цар пропагандистски балха опыт йIаьхий я. Идейни саккетам лакха болаш, дика къахьега хоеш ба цар кулгалдеча школашкара кагирхой.

Бакъда, политически кхетам балара болх формально лелабу Райпо, «Сельхозхиме», оалхазареш леладеча фабрике, райбыткомбинате. ВЛКСМ комитеташца цхьана цу гIулакха бехке ба школай кулгалхой шоаш а. Цхьаболча пропагандисташа деш цхьаккха а хIама дац шоашта еша общественни поручени кхоачашъяра.

Вахаре нийслуча тайп-тайпарча гIулакхий мах бара рецепташ яц. Бакъда, кхетам луча балха тIа дежурни мероприятеш чакхъяьхай, лектореши политико-лаша вIашагIъехнай, нах дукхагIа юкъеболабаьб яхар каьхата тIа мара деш ца хиларо хьагойт мел доккха зе ду берригача идейно-кхетамбалара беча балха, — яхаш, белгалдаьккхад ВЛКСМ ЦК IX-ча Пленума.

Дукка ха йоаццаш ВЛКСМ райком хьежай звукозаписа студеша беча балхага. Баьча тохкамо гучадаьккхар дIаязъяьрашта юкъе советскичул дукха дукхагIа я кхыча мехкий музыка концерташ йолга. Цул совгIа, гучадаьлар дIаяздаь цхьайола ялеш антисоветски чулоацам болаш хинилга а.

ВЛКСМ ройкомо, культура отдело, берригача идеологически болхлоша дикка тергалъе еза кагирхой музыкальни культура. Бокъонца йола искусство йовзаш, бакъдар харцдолчох хьакъоастаде ховш хургболаш хьалхебе беза уж. Саг духовно хьалкхевара, цун хьинар айдара, мехка, республика хьашташ довзаш из хилийтара тIехьа я вай Советски общество. Дерригех тийша да саг духовно хьалкхевар.

Конференце балха дакъа лаьцар Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета Председателa хьалхарча заместителa С. Н. Кожуховсe.

М. ГОРТИКОВА.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

СОВГIАТАШ ДIАДАЛАР

Дукха ха йоацаш советски театральни искусства даькъе доккхий гIулакхаш кара гIдуваларах «РСФСР заслуженни артист» яха сийлен цIераш елар Нурадилов Ханпаший цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен театра артисташта Цицкиев Мухьмада, Омаев Дагуна, Хаджиева Иеллена.

Укх деношка РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума цIерагIа, Российски Федераце Лаккхехьарчи Совета Сийлен грамоташи «РСФСР заслуженни артист» яха знакаши царна дIаелар Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председателa Х. Х. Бокова.

А. ВЕК.

Спорт

ГТО

Грозверча «Динамо» стадионе хилар «Буревестник» яхача ДСО ГТО Iан многоборьех йола чемпионат. Цу юкъе дакъа лаьцар мехкадаьтта, педагогически институтий, университета спортивни клубаша. Берригаш а 150 совгIа саг къовсавелар цига командин а къаьст-къаьстача спортсменашта а юкъе хиннача нхьашка.

Командин къовсамашка хьалхара моттиг яьккхар мехкадаьтта института студенташа, шоллагIа хилар университета коллектив, кхоалагIа — пединститутаяр.

Къаьст-къаьстача спортсменашта - маIача маха юкъе толаш хилар 105 очко яьккха пединститута студент М. Уцаев, шоллагIа моттиг 102 очко йолча М. Басиаевга кхаьчар (ЧИГУ). КхоалагIа хилар университетера Э. Беккаев, цун 98 очко яр.

Кхалнаха юкъе дикагIа толамаш даьхар университета студенткас Т. Прокопенкос, шоллагIен кхоалагIен моттигаш пединституте дешача Н. Зверевас и В. Даниловаса яьхар.

Цу турнире 35 совгIа саго кхоачашйир хьалхарча спортивни разряда норматив.

С. АРЧАКОВ.

Беркате никъ

Назрановски районе кхуьнбоагIарий таро я спорта бе-беча тайпаех пайда эца, шоай дегIамаш, унахцIено царга гIолла чIоагIъе. Царна дукхаеза спорт. Укхаза кхуьнбоагIараша къаьстта а дезаддаштарех да ший доIамагIа кIаттохаргах латар, дзюдо, самбо. Эггара хьалха из гIулакх дIадоладаьча а дукха халонаш ниисъяларах дог па эшхаш из районе дIачIоагIдаьча а сагах дувца безам ба са. Из ва СССР спорта мастер Мерешков Яхьъя.

Юкхьашца ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода йиъ метр шерея ялх метр йIаьхен мара йоацача подвала чу дзюдохи самбохи йола секци хьайиллар цо. Дукхачарна вIалла дага а дацар цу подвала чу дIадоладаь из гIулакх дIадарнаш, кхы болаш дIагIоре ма дий аьнна. Мерешкова кхебир кагирхой разрядаш йола къона борецаш, цул тIехьагIа боккагIчар шоллагIа а кхоалагIа а разрядаш яхбаьлар наьсархой. Цу тайпарча, дика доацача хьалашка болх а беш, цу секце яха безам болаш мел вар юкъеоза таро яцар тренера.

Ха дIайодар, дегIаухар борецаш хила гIертараш, царпа цхьана дегIаухар цар спортивни говзал. МоллагIча тайпара леха а лаха безаш бар цу спорта кхы а дукхагIа нах юкъеоза йиш хулийтаргйола никъ. Цу даькъе дукха хIама дир Мерешкова культура Дворце царгIата спортивни зал а йоаккхаш. Берий а тренера ший а цу хана гIадбахар боарам боацаш дар. Бакъда, зал яр аьнна Яхьъяйна аттагIа хиллинзар, секце ухараша хьалха хиннарел нукха а дукхагIа хиларах самбон дзюдон занятеш яь па Iеш, цунна керте отта вийзар берийн кхуьнбоагIарийн бIарччача спортивни школана. Цо кулга а деш, школа из болаш, чIоагIлуш йоагIар. Масала, М. Джамбулатов, А. Мартазанов, Ю. Оздоев, кхыбареш санна болча кагийча нахах дзюдох СССР спорта мастераш а спорта мастерала кандидаташ а хилар.

Шоай спортивни никъ юкхьанца Назране дIаболабаьб кIантий — хIанз вай мехка тайп-тайпарча мийнигашка боззараш ба. Царех ба дзюдох Советски Союза шозза чемпион, Европа призер хинна М. Парчиев, дзюдох кагирхошта юкъе Советски Союза шозза чемпион, бокхагIбарашта юкъе призер хинна М. Кукурхоев, доархIаме толамаш даьха бола Х. Кодзоев, М.-С. Евлоев, И. Цароев, кхыбараш. Лакхе цIераш яьхараш а кхыбола наьсархой а хIама Украина, Казахстана, Москван, вай мехка кхыча республикий спортивни сий лорадеш ба. Масала, Парчиев Мухьмад город Семипалатински тренер ва. Кукурхоев Мухьмад КъулбасеIа - ХIирийчен столице Орджоникидзе дешаш а цигарча «Динамо» ДСО-на юкъеводаш а ва. Духхьал цхьан Харьковерча институташка, спортивни лоттам болча интернаташка дешаш ва тиъо совгIа зIамига саг, Назранерча спортивни школера арабьнна ба уж. Цар тренераш хиннаб Я. Мерешков, А. Мартазанов, Ю. Оздоев, М. Кантышев.

Шийна когаметта ше кхебаь башха-дика спортсменаш тренераш а бита Мерешков Яхьъя Алма-Ата ваха дIавехар. ХIанз из цига тренера болх беш вола массехк шу да. Бакъда, цига вале а ший хьалха хинна, ше кхебаь борецаш биц беш вац из. Цунна чешал деш да ер масал. Дукха ха йоаццаш кагирхошта юкъе дзюдох хиннача Европа чемпионата чемпион хилар Алма-Ате деша вагIача вай мехкахочох, ТIой - Юртарча А. Хамхоевах, цунца цхьана спорта дунен халкъашта юкъерча класса мастер а хилар цох.

Цо а эггара хьалха ший вахар спортаца дувзадаьд Назранерча спортивни школе, цун тренер а Я. Мерешков хиннав. ХIаьта хIанз Алма-Ате Хамхоева Iаьлий тренер а из ва. Цхьаькха цхьа хIама тIатоха безам ба са. Европа чемпион хилале СССР халкъий спартакиада призер а хиннав Iаьла.

Вай мехкахочун СССР спорта мастера, Казахски ССР заслуженни тренера, цо кхеваьча хIара спортсмена толамо чIоагIа гIаддут вай.

Б. ДАХКИЛЬГОВ,
физкультурах спорта хи йолча Назрановски районни комитета председатель.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Казахски ССР заслуженни тренер Я. Мерешков, дзюдоист М. Парчиев.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Уйлаш яра йола ха». Художественни фильм.
9.40 — «Дошо маьнаIараш». ЧССР-ера музыкальни передача.
10.30 — «Шарлотта мольe». Телевизионни художественни фильм. 1-гIа сери.
11.40 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Юртара лаьйбоалаш». Телевизионни документальни фильмаш: «Бригадир Махьмадмон Кучкаров», «Хих воалла», «Тикьмаш дола гIенчаш».
16.05 — Ингуш Республикa филармони ансамбла концерт.
16.20 — «Кердадараш».
16.35 — «Массанешта йола стадион».
17.05 — «Къоначар кхоллам».
17.45 — Хьалхарча эрсий революцена 80 шу дизарга. «Партех дола дувцараш» яхача цикла тIара «Парти хьакилар».
18.30 — «ХIара сурта тIа — малх».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Къаьстта йоакхо ю хIама». Передача дакъа лоацаш ба РСФСР текстильни промышленности министр А. М. Паремонов, Орловски хлопчатобумажни комбината генеральни директор В. А. Молодцов, Социалистически Къахьегама Турпал, придильщица В. Е. Гилтова. Ведущи — политически обозреватель В. П. Бекетов.
19.30 — В. А. Моцарт. «Кхо вальс».
19.40 — «Школьни реформа кхоачашъяр я». Передаче дакъа лоацаш ва СССР АПН вице-президент Ю. К. Бабанский.
19.55 — «Шарлотта мольe» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 2-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Искусствой гоазалаш». СССР халкъа артист Р. Плятт.
22.45 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйренаа гимнастика.
8.15 — «Автосервис: проблемаш лехаяьнаш». Телевизионни фильм.
8.35, 9.35 — Музыка. 4-гIа класс. Равонеще маллаш.
9.05, 12.40 — Французски мотт. Хьеха 1-гIа шу.
10.00 — СССР монументальни искусство.
10.30 — «Палерми вахкахьашта юкъе». Iилма - довзийтара фильм.
10.40, 11.40 — География. 6-гIа класс.
11.10 — «Шахматни школа».
12.10 — Обществоведени. Капитализма боьхенца дола юхь-сибат.
13.10 — «А. С. Пушкина театр». Хьалхара передача.
13.55 — «Кердадараш».
16.25 — Школьникашта. Кинопрограмма.
17.25 — Шоана хетар. «Школа — ПТУ — завод».
17.55 — «Виктор Астафьев». Документальни фильм.
18.25 — «Нохч-ГIалгIайчен дий».
18.40 — Киножурнал.
18.55 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала).
19.10 — «Кортамукъача дунен цIентIехьашка» (нохчий меттала).
19.30 — «Известия» яхача газета приз иккхара хоккейх йола дунен халкъашта юкъера турнир. ЧССР сборни — Финлянде сборни. 2-гIа, 3-гIа периодаш. Перерыв йолча хана (20.05) — «Бийса дикъьала хийла шуга, берашI».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Инкарий». Художественни фильм.
22.20 — «Хоккейх ветеранаш. СССР—Канада».
22.35 — «Кердадараш».

19 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Инкарий». Художественни фильм.
9.20 — Мультфильмаш.
9.30 — «Путешественникий клуб».
10.30 — «Шарлотта мольe». Художественни фильм. 2-гIа сери.
11.55 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Документальни фильмаш.
15.40 — XIX бIашера эрсий искусство «Провинциальни портрет».
16.20 — «Кердадараш».
16.35 — «Хьаде тхоца, хьаде, оаха санна, хьаде оахачул дикагIа». ГДР-ера передача.
17.35 — «Доктор Нуллин» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
18.35 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — «Дунен кагирхойи».
19.35 — «Шарлотта мольe» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 3-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Известия» яхача газета приз иккхара хоккейх йола дунен халкъашта юкъера турнир. СССР сборни — Швеца сборни.
23.20 — «Тахан дунен тIа».
23.35 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйренаа гимнастика.
8.15 — «Атомаца диалог». Телевизионни фильм.
8.35, 9.35 — Обществоведени, 10-гIа класс. Заман моттера чулоацам.
9.05, 12.50 — Немций мотт. Хьеха 1-гIа шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. В. И. Ленин. «Партийни организаци партийни литература».
10.35, 11.35 — Юкъера биологи. 9-гIа класс.
11.05 — «Мамай школа».
12.05 — Эстетически кхетам балар. «Музыка — искусства тайпа санна». Хьалхара передача.
12.40 — «Уникальни хими производительни процессаш». Iилма-довзийтара фильм.
13.20 — «А. С. Пушкина театр». ШоллагIа передача.
14.05 — «Кердадараш».
17.00 — «ЦIерашин саги». Документальни фильм.
17.20 — Литературни вIашагIкхетараш. Йовзанко Болат Сайдов (нохчий меттала).
17.45 — Фильм - реклама.
17.50 — «Нохч - ГIалгIайчен дий».
18.10 — «Известия» яхача газета приз иккхара хоккейх йола дунен халкъашта юкъера турнир. ФРГ сборни — ЧССР сборни. 3-гIа период.
18.50 — «ДIа а лоих, дувца а ду Михаил Романов». Фильм-концерт.
19.15 — «Позови». К. Ватинов.
20.00 — «Бийса дикъьала хийла шуга, берашI». «Поррадок ахмен». Мультфильм, 1-гIа дакъа.
20.15 — «Содружество».
20.45 — «Халкъа шуьйрынаш».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Перекресткара дош». Телевизионни художественни фильм. 1-гIа сери.
22.40 — «Кердадараш».

РАДИО

18 ДЕКАБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай програма (эрсий меттала).
8.33 — Передачай програма (гIалгIай меттала).
8.36 — ДоттагIиаен концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — «Идеологически балх тоабар» (эрсий меттала).
9.30 — «Къона замано» (гIалгIай меттала).
10.00 — Передачай програма. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — Сийлахь-йоккхача Октябре 40 шу дизарга. «Мой, ор Тутаев Ахмет». Очерк (гIалгIай меттала).
15.10 — «ДоттагIеннца ба вай низ». Беседа (эрсий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грозней морхаш а йолаш, Iуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, йовчан а йоацаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике —4 +1, Грозне 0 —2 градус йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йовчан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —6 —11, дийнахьа —2 +3 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-86-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделаш: партийни дахаран — 2-54-04; промышленностан транспортан — 2-65-01; юрта бахаман — 2-47-84; культуран — 2-64-75; кехатийн — 2-85-84; корректоран — 2-88-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-86-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-84; корректорская — 2-88-88.

Газет арадувл шинарей, ерен, шоаттен деношка

СФ00331. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5217.